

Utkast till lagrådsremiss

Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden

Stockholm [Klicka här](#) för att ange datum.

XXXXXXX

XXXXXXX
(Justitiedepartementet)

Utkastets huvudsakliga innehåll

Misstänkta och dömda personer ska inte kunna hålla sig undan från utredning, lagföring och straff. Detta gäller särskilt personer som är våldsbenägna eller riskerar att fortsätta att begå brott. Personer som är misstänkta för allvarlig brottslighet eller som har dömts till en frihetsberövande påföljd är i många fall högt motiverade att hålla sig gömda. Det har också blivit lättare för kriminella att passera gränser till andra länder utan att lämna spår efter sig. De brottsbekämpande myndigheterna behöver bättre verktyg för att snabbt och effektivt kunna hitta eftersökta personer. Det behövs även bättre verktyg för att kunna lokalisera utläningar som utgör en allvarlig säkerhetsrisk. I utkastet lämnas därför lagförslag om bl.a. följande:

- Det ska vara möjligt att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera personer som håller sig undan eller har avvikit från ett beslut om anhållande eller häktning eller från verkställighet av ett straff.
- Det införs utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera utläningar som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar.
- Reglerna om underrättelse till enskilda som varit föremål för hemliga tvångsmedel ändras i syfte att stärka rättssäkerheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2024.

Innehållsförteckning

1	Lagtext	4
1.1	Förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder	4
1.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	9
1.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	13
1.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning	15
1.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation	17
1.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar	20
1.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder	21
2	Ärendet och dess beredning	23
3	Regleringen om hemliga tvångsmedel	23
3.1	Allmänna utgångspunkter vid användning av hemliga tvångsmedel	23
3.2	Skyddet för den personliga integriteten	26
3.3	En avvägning mellan behov och integritetsintrång	27
4	Ett utökat användningsområde för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning	28
5	Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa beslut om anhållande och häktning	39
6	Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa påföljd	43
6.1	De närmare förutsättningarna för att få använda hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa påföljd	43
6.2	En ny lag med bestämmelser om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska införas	46
6.3	En ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelat domen	49
6.4	Överskottsinformation, granskning och bevarande	51
6.5	Sekretess vid tillämpningen av den nya lagen	55
6.6	Följdändringar	58
7	Hemliga tvångsmedel i syfte att hitta utläningar som missköter sin anmälningskyldighet	60
8	Bättre tillgång till abonnemangsuppgifter	61
9	Underrättelse om hemliga tvångsmedel	63
9.1	En ändrad slutpunkt för underrättelseskyldigheten	63
9.2	Underrättelse enligt den nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder	68

9.3	Undantaget för ringa integritetsintrång tas bort.....	70
9.4	Underrättelse till innehavare av platser som varit föremål för hemliga tvångsmedel	71
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	72
11	Konsekvenser	73
12	Författningskommentar	78
12.1	Förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder	78
12.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.....	89
12.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	92
12.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning	93
12.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation	95
12.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utläningar	98
12.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.....	98

1 Lagtext

1.1 Förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder.

Proportionalitet

2 § Tvångsmedel enligt denna lag får endast beviljas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

3 § Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller slutna ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får endast meddelas om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehaft av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, eller
2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första stycket får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Hemlig dataavläsning

4 § Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller slutna ungdomsvård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får endast meddelas

om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Tillståndsprövning

5 § Frågor om tillstånd enligt 3 eller 4 § prövas av den tingsrätt som har meddelat den dom som ska verkställas. Om domen har meddelats av högre rätt prövas frågan av den tingsrätt som har dömt i målet. Frågan tas upp på ansökan av åklagaren.

Om det inte finns någon domstol som är behörig enligt första stycket, ska frågan prövas av Stockholms tingsrätt.

Om en ansökan avser flera domar meddelade av skilda domstolar, får frågan om tillstånd tas upp vid någon av de tingsrätter som har dömt i målen.

6 § Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Åklagarens möjlighet att ge tillstånd i avvaktan på rättens beslut gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 17 § andra och tredje styckena lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Handläggning av tvångsmedelsärenden

7 § På förfarandet enligt denna lag tillämpas reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor, om inte något annat sägs i denna lag. Det som sägs om den misstänkte ska då i stället avse den eftersökte. Handläggningen ska ske skyndsamt.

8 § I fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas.

- 21 § andra och tredje styckena om tillståndets innehåll,
- 23 § om upphävande av beslutet,
- 25 § om genomförande av åtgärden, och
- 35 § om dokumentation.

9 § I fråga om hemlig dataavläsning ska följande bestämmelser i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning tillämpas.

- 11 § om förbud mot hemlig dataavläsning,
- 12 och 13 §§ om tillträdestillstånd,
- 16 § om offentligt ombud och sammanträde,

- 18 § om tillståndets innehåll,
- 20 § om verkställbarhet och upphävande av beslutet,
- 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten,
- 22–26 §§ om genomförande av hemlig dataavläsning, och
- 32 § om tystnadsplikt.

Det som i bestämmelserna sägs om den misstänkte ska i stället avse den eftersökte.

Överskottsinformation

10 § Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

Granskning och bevarande

11 § En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid verkställighet av tvångsmedel enligt denna lag ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras endast av rätten, en åklagare eller Polismyndigheten.

I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att kunna verkställa frihetsberövandet ska de bevaras till dess att den eftersökte har frihetsberövats. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning ska de bevaras till dess de förundersökningar där de använts har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott.

När uppgifter inte längre ska bevaras enligt andra stycket ska de förstöras. Om det är fråga om sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning får uppgifterna förstöras tidigare om den misstänkte medger det.

Underrättelse till enskild

12 § Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som innehas av någon annan än den eftersökte, ska även han eller hon underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

13 § En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

14 § Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 13 §, ska en underrättelse enligt 12 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess eller på grund av att ärendet inte avslutats, inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år och sex månader från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om sekretess inte längre gäller.

En underrättelse enligt 12 § ska inte lämnas, om uppgifterna med stöd av 10 § har tagits in i en förundersökning som angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,

4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,

5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 12 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

Rätt att meddela föreskrifter

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

1.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 5 kap. 1 §, 27 kap. 31 och 33 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 27 kap. 19 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §¹

En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag *eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det annars för särskilt fall föreskrivet att förhandlingen får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

¹ Senaste lydelse 2009:401.

27 kap.

19 c §

Om det är av synnerlig vikt för att lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 19 a § får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 § ske i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller i övrigt bestämmelserna i detta kapitel om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål får åklagaren meddela tillstånd enligt 21 a § i avvaktan på rättsens beslut.

31 §²

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av 33 §, underrättas om sådan hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som han eller hon har utsatts för.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 § *eller inhämtning har skett med stöd av 19 b § och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa.*

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 §.

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett *eller riktats mot* en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat

följer av 33 §. *En underrättelse till innehavaren behöver inte lämnas om övervakningen eller avlyssningen har avsett den skäligen misstänkte och integritetsintrånget för innehavaren kan antas vara ringa.*

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som enligt 23 kap. 18 §, 18 a §, 24 kap. 9 a § eller på något annat sätt redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. Någon underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

33 §³

Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 32 §, ska underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades, *behöver underrättelsen inte lämnas.*

Om det på grund av *risk för men för utredningen eller sekretess* inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år *och sex månader* från det att *tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om det kan ske utan men för utredningen och sekretess inte längre gäller.*

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,

4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,

5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning,

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

³ Senaste lydelse 2023:228.

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 31 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.
 2. I fråga om tvångsmedelsanvändning som avslutas före ikraftträdandet gäller 27 kap. 31 och 33 §§ i den äldre lydelsen.

1.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 1 § och 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

1 §¹

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller, under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket, för uppgift som hänför sig till

1. verksamhet som rör utredning i frågor om näringsförbud eller förbud att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde, eller

2. annan verksamhet än sådan som avses i 1 eller i första stycket som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

35 kap.

1 §²

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,

2. angelägenhet som avser användning av *hemliga tvångsmedel* i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel*

¹ Senaste lydelse 2016:1314.

² Senaste lydelse 2019:1184.

*i syfte att verkställa
frihetsberövande påföljder,*

3. angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, eller

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning dels att 9 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 b §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även beviljas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken och åtgärden syftar till att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller i övrigt bestämmelserna i denna lag om hemlig dataavläsning under en förundersökning. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte. Om det är fara i dröjsmål får åklagaren meddela tillstånd enligt 17 § i avvaktan på rättens beslut.

9 §¹

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en utlänning som omfattas av

1. ett utvisningsbeslut enligt 2 kap. 1 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar, eller

2. ett avvisnings- eller utvisningsbeslut enligt 8 kap. eller 8 a kap. utlänningslagen (2005:716) om det finns sådana omständigheter i fråga om utlänningen som avses i 2 kap. 1 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får också beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att

¹ Senaste lydelse 2022:711.

anta att utlänningen under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Tillståndet får beviljas endast om Migrationsverket, regeringen eller en domstol har beslutat att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar samt denna lag ska tillämpas på utlänningen. Det förfarande och de förutsättningar som gäller för ett beslut om att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar ska tillämpas i fråga om utlänningen gäller också för ett beslut i fråga om hemlig dataavläsning.

Ett tillstånd får beviljas endast om det finns synnerliga skäl och det är av betydelse för att *klarlägga om*

1. utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1, *eller*

3. det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet.

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter.

Ett tillstånd får beviljas endast om det finns synnerliga skäl och det är av betydelse för att

1. *klarlägga om* utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. *klarlägga om* det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1, *eller*

3. *klarlägga om* det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet, *eller*

4. *kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.*

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter. *Ett tillstånd enligt fjärde stycket 4 får endast avse kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter.*

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

dels att 9 kap. 33 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 9 kap. 29 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

29 c §

Bestämmelserna i 29 b § gäller även när den som bedriver verksamhet som ska anmälas enligt 2 kap. 1 § lämnar ut uppgifter i fall som avses i 33 § första stycket 1 i) och l).

33 §¹

Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst och som har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 31 § första stycket ska på begäran lämna

1. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 till

a) en myndighet som i ett särskilt fall behöver en sådan uppgift för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932), om myndigheten bedömer att det kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan eller att det annars finns synnerliga skäl,

b) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för utredningen av en misstänkt överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

c) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller någon av bestämmelserna i 4 a kap. 1–8 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster eller 1 kap. 5 § eller 4 kap. 7, 8, 9, 10, 11 eller 14 § lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter,

d) Konsumentombudsmannen, om ombudsmannen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden eller marknadsföringslagen (2008:486), när det är fråga om en misstänkt överträdelse av unionslagstiftning som skyddar konsumenternas intressen enligt bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella

¹ Senaste lydelse 2022:1086.

myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004,

e) Konsumentverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (2019:59) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning,

f) Kronofogdemyndigheten, om myndigheten behöver uppgiften i exekutiv verksamhet och myndigheten bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende,

g) Läkemedelsverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller bestämmelserna om marknadsföring i 12 kap. läkemedelslagen (2015:315),

h) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med underrättelse, efterforskning eller identifiering vid olyckor eller dödsfall eller för att myndigheten ska kunna fullgöra en uppgift som avses i 12 § polislagen (1984:387),

i) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden,

i) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, och

j) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

j) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481),

k) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481), och

l) Säkerhetspolisen, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar,

2. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 och som gäller brottslig verksamhet eller misstanke om brott till Ekobrottsmyndigheten,

Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Åklagarmyndigheten eller någon annan myndighet som ska ingripa mot brottet eller den brottsliga verksamheten,

3. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 till en regional alarmeringscentral som avses i lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler,

4. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 samt uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits till Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med efterforskning av personer som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan antas att det då fanns eller fortfarande finns fara för deras liv eller allvarlig risk för deras hälsa, och

5. en uppgift som avses i 31 § första stycket 3 om vilka övriga tillhandahållare av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster som har deltagit vid överföringen av ett meddelande som omfattas av ett föreläggande enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken att bevara en viss lagrad uppgift till den myndighet som meddelat föreläggandet.

Ersättning för att lämna ut andra uppgifter enligt första stycket 3 än lokaliseringssuppgifter ska vara skälig med hänsyn till kostnaderna för utlämnandet.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 §

Om det finns särskilda skäl får ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, om det är tillräckligt, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation meddelas enligt 27 kap. rättegångsbalken för ett sådant ändamål som avses i 3 § första stycket.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket 3 rättegångsbalken får också meddelas i syfte att kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får också meddelas i syfte att kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

I fråga om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation gäller i övrigt 27 kap. rättegångsbalken. Det som sägs om den som är skäligen misstänkt ska då i stället avse utlänningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2024.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

dels att 4 och 9 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 6, 10 och 13 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1

Föreslagen lydelse

6 §

Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Åklagarens möjlighet att ge tillstånd i avvaktan på rättsens beslut gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 17 § andra och tredje styckena lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

10 §

Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

13 §

En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom

som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2025.

2 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i oktober 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över delar av regleringen om hemliga tvångsmedel (dir. 2020:104). Utredningen antog namnet Utredningen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (Ju 2020:20).

I mars 2022 beslutade regeringen att genom tilläggsdirektiv även ge utredaren i uppdrag att ta ställning till om hemliga tvångsmedel ska få användas för att lokalisera eftersökta personer samt överväga ändringar i regleringen om underrättelse till enskild (dir. 2022:13).

Utredningen överlämnade i oktober 2022 slutbetänkandet Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden (SOU 2022:50). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2022/03032).

Vid remissbehandlingen har utredningens förslag i vissa delar ifrågasatts, bl.a. i fråga om behörig domstol och sekretess vid tillståndsprövning enligt den nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. Därtill har de föreslagna reglerna om bl.a. överskottsinformation, granskning och bevarande, dokumentation och underrättelse till enskild anpassats till de lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 (prop. 2022/23:126, bet. 2022/23:JuU3, rskr. 2023/24:2). Som ett led i den fortsatta beredningen av detta lagstiftningsärende har det utarbetats ett utkast till lagrådsremiss med bl.a. sådana förslag. I utkastet behandlas även i övrigt lagförslagen i slutbetänkandet.

3 Regleringen om hemliga tvångsmedel

3.1 Allmänna utgångspunkter vid användning av hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel intar en särställning bland de straffprocessuella tvångsmedlen eftersom den som är föremål för tvångsmedlet inte är medveten om att det använts mot honom eller henne. Åtgärderna utgör myndighetsutövning och innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet. De hemliga tvångsmedel som finns är hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär inhämtning av uppgifter om vilka som har talat i telefon och när samtalen har ägt rum, men inte vad som har sagts. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan också ge uppgifter om lokalisering. Regleringen om hemliga tvångsmedel finns huvudsakligen i 27 kap. rättegångsbalken. Tvångsmedelsanvändningen enligt

rättegångsbalken förutsätter att det finns en konkret brottsmisstanke som är föremål för förundersökning.

Hemliga tvångsmedel används även inom ramen för de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet och då i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka brottslighet i ett skede när det ännu inte finns någon konkret misstanke om brott (preventiva tvångsmedel). Regleringen om de preventiva tvångsmedlen finns huvudsakligen i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Det är vidare möjligt att använda hemliga tvångsmedel i preventivt syfte enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar, bl.a. för att lokalisera en utlänning som inte sköter sin anmälningsskyldighet.

Bestämmelser om det hemliga tvångsmedlet hemlig dataavläsning finns i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning innebär i korthet att polisen och andra brottsbekämpande myndigheter har rätt att i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel ta sig in i t.ex. datorer, mobiltelefoner eller användarkonton till lagrings- eller kommunikationstjänster för att kunna läsa av eller ta upp uppgifter som finns i den fysiska utrustningen eller tjänsten. Hemlig dataavläsning infördes i april 2020 och kan användas inom ramen för en förundersökning och inom underrättelseverksamhet. Lagstiftningen är tidsbegränsad till utgången av mars 2025 och för närvarande föremål för en utvärdering som ska redovisas senast den 1 december 2023 (dir. 2022:82). Därutöver finns det bl.a. ytterligare bestämmelser om hemliga tvångsmedel i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder och lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 ges de brottsbekämpande myndigheterna möjligheter att använda preventiva tvångsmedel och hemliga tvångsmedel i större utsträckning och på ett mer effektivt sätt för att allvarliga brott ska kunna förhindras, utredas och lagföras (propositionen Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott, prop. 2022/23:126).

Även om de närmare förutsättningarna för användningen av hemliga tvångsmedel regleras i olika lagar är de grundläggande utgångspunkterna desamma. För all användning av hemliga tvångsmedel gäller tre allmänna principer. Dessa principer är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Ändamålsprincipen innebär att ett tvångsmedel endast får användas för det ändamål som framgår av lagstiftningen. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den eftersökte eller något annat motstående intresse.

När hemliga tvångsmedel används känner inte den som är föremål för tvångsmedlet till det och kan därför inte överklaga beslut som fattas i frågan, eller på annat sätt bevaka sina intressen. Domstolarnas handläggning omges vidare av sekretess som omöjliggör sedvanlig granskning. Detta medför att särskilda krav måste ställas på såväl beslutsordningen som övriga rättssäkerhetsgarantier.

Som utgångspunkt gäller att frågor om tillstånd till flertalet av de hemliga tvångsmedlen prövas av domstol efter ansökan av en åklagare (27 kap. 21 § rättegångsbalken och 14 § lagen om hemlig dataavläsning).

Under vissa förutsättningar finns det möjlighet för en åklagare att interimistiskt besluta om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Så får ske om det kan befaras att inhämtandet av rättens tillstånd skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen. Om en åklagare har fattat ett interimistiskt beslut, ska detta utan dröjsmål anmälas till rätten som skyndsamt ska pröva ärendet. Om beslutet verkställs före rättens prövning och rätten finner att det saknats skäl för åtgärden får uppgifterna som framkommit inte användas i en brottsutredning till någons nackdel (27 kap. 21 a § rättegångsbalken och 17 § lagen om hemlig dataavläsning).

När det gäller flertalet av de hemliga tvångsmedlen, med undantag för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, ska ett offentligt ombud utses för att bevaka enskildas intressen i ärendet i domstol. Domstolsprövningen sker i dessa fall efter ett sammanträde där åklagaren och det offentliga ombudet har varit närvarande (27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken, 16 § lagen om hemlig dataavläsning och 5 kap. 11 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar). Denna ordning har ansetts skapa förutsättningar för en allsidig belysning av saken och en reell möjlighet att få en tillståndsfråga prövad av högre rätt genom att det offentliga ombudet har överklaganderätt (propositionen Hemliga tvångsmedel – offentliga ombud och en mer ändamålsenlig reglering, prop. 2002/03:74 s. 23).

För att hemliga tvångsmedel ska få användas ställs det upp vissa kvalifikationskrav som tar sikte på behovet av åtgärden i det enskilda fallet. I de fall en förundersökning pågår krävs att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § rättegångsbalken och 4 § lagen om hemlig dataavläsning). Vid tvångsmedelsanvändning enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar krävs att det finns särskilda skäl för åtgärden (5 kap. 5 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar).

Det utövas också viss parlamentarisk kontroll över användningen av hemliga tvångsmedel. Regeringen redovisar årligen till riksdagen hur de hemliga tvångsmedlen har använts (se t.ex. regeringens skrivelse Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021, skr. 2022/23:30). Ordinarie tillsynsmyndighet vad gäller användningen av hemliga tvångsmedel är Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Nämnden har till uppgift att utöva tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel och tillsynen genomförs genom inspektioner och andra undersökningar. Nämnden har också en skyldighet att på begäran av en enskild person kontrollera om han eller hon har varit utsatt för hemliga tvångsmedel och om användningen har varit författningsenlig (1 och 3 §§ lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) har därtill extraordinär tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas och de allmänna domstolarnas verksamhet och kan inom ramen för sin respektive tillsyn uttala sig i frågor om användning av hemliga tvångsmedel.

3.2 Skyddet för den personliga integriteten

Användningen av hemliga tvångsmedel innebär en risk för intrång i enskildas personliga integritet och rätt till privat- och familjeliv. Dessa rättigheter återfinns bl.a. i 2 kap. regeringsformen. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (20 och 21 §§). Enligt artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Konventionen gäller som svensk lag, se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lag eller annan föreskrift får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

Artikel 8 i Europakonventionen ger inte bara upphov till negativa förpliktelser för det allmänna att avhålla sig från omotiverade inskränkningar i enskildas rättigheter, utan även positiva skyldigheter att se till att enskilda tillförsäkras skydd för sina rättigheter gentemot andra enskilda. Det innebär t.ex. att staten i vissa fall kan vara skyldig att införa straffrättslig reglering för att skydda enskilda mot intrång i deras rättigheter från andra enskilda. Det innebär också att staten för sådana fall behöver säkerställa att brott kan utredas effektivt.

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, eller ett mer

långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1). Det innebär att rättigheterna i stadgan måste iakttagas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför EU-rätt och nationell lagstiftning som omfattas av unionens tillämpningsområde (EU-domstolens dom den 26 februari 2013 i målet Åkerberg Fransson, C-617/10, punkt 21).

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EU av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (e-dataskyddsdirektivet) innehåller bestämmelser som ska säkerställa konfidentialiteten för elektronisk kommunikation. En tolkning av artikel 15.1 i e-dataskyddsdirektivet, mot bakgrund av artiklarna 7, 8 och 52.1 i rättighetsstadgan, innebär att det måste uppställas krav på att det ska röra sig om grov brottslighet eller förebyggande av allvarliga hot mot allmän säkerhet, för att brottsbekämpande myndigheter ska kunna få tillgång till vissa trafik- eller lokaliseringssuppgifter oberoende av hur lång tid myndigheterna får tillgång till de lagrade uppgifterna och oberoende av omfattningen och arten av de uppgifter som omfattas av denna tidsperiod (EU-domstolens dom den 2 mars 2021 i målet Prokuratuur, C-746/18, punkt 45). Uttrycket grov brottslighet vid tillämpningen av undantaget enligt artikel 15.1 i e-dataskyddsdirektivet har en unionsrättslig innebörd.

Vidare innehåller Förenta nationernas (FN:s) konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) bestämmelser om barns rätt till privatliv. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Vidare framgår av artikel 3 att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. I artikel 40 uppställs även vissa krav i fråga om barn som misstänks för brott. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag, se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser (jfr propositionen Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, prop. 2017/18:186 s. 94).

3.3 En avvägning mellan behov och integritetsintrång

Regleringen om hemliga tvångsmedel har utformats efter en avvägning mellan å ena sidan samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning till skydd för medborgarna och å andra sidan grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till personlig integritet och rättssäkerhet i förhållande till staten. Vid överväganden om att utöka de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att använda hemliga tvångsmedel krävs noggranna avvägningar beträffande behovet av åtgärden, åtgärdens förväntade effektivitet och nytta samt vilka integritetsintrång som åtgärden kan förväntas medföra. En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och personlig

integritet (se t.ex. betänkandet Skyddet för den personliga integriteten, SOU 2007:22 del 1 s. 176 och 177).

4 Ett utökat användningsområde för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning

Utkastets förslag: Det ska vara möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att hitta en eftersökt person. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska kunna avse uppgifter om meddelanden som överförs eller har överförts, om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst område och om var en viss kommunikationsutrustning finns eller har funnits. Hemlig dataavläsning ska kunna avse kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska kunna avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska inte få avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Hemlig dataavläsning ska kunna avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts, eller kommer att användas, av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Utredningens förslag överensstämmer med utkastets.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Brottsofferjouren Sverige*, *Brottsoffermyndigheten*, *Civil Rights Defenders*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Polismyndigheten*, *Säkerhetspolisen*, *Åklagarmyndigheten*, *Svea hovrätt* och *Svenska kyrkan* tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. Flera remissinstanser, bl.a. *Polismyndigheten*, *Tullverket*, *Säkerhetspolisen* och *Åklagarmyndigheten*, anser att förslagen kan förbättra möjligheterna att hitta eftersökta personer och verkställa frihetsberövanden. *Sveriges Domareförbund* håller med om att det finns ett behov av att kunna använda hemliga tvångsmedel i syfte

att lokalisera eftersökta personer som är frihetsberövade i sin utevaro. *Brottsofferjouren Sverige* och *Brottsoffermyndigheten* framhåller att förslagen har ett tydligt brottsofferperspektiv. Brottsofferjouren Sverige anför vidare att det är bra om teknikanvändningen på ett omdömesgillt och rättssäkert sätt kan förbättra möjligheterna att hitta vissa eftersökta personer och att förslaget innebär just detta. Civil Rights Defenders påpekar att förslaget bidrar till att rättssäkerheten stärks.

Institutet för mänskliga rättigheter, Lunds universitet (juridiska fakulteten) och *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslagen med hänvisning till att de riskerar att inskränka den personliga integriteten i alltför stor utsträckning. Lunds universitet (juridiska fakulteten) anser att de skäl som utredningen presenterar som argument för en ökad användning av hemliga tvångsmedel är av praktisk natur och att resursbrist hos polisen eller andra myndigheter eller eftersatt utveckling av öppna eftersökandemetoder inte kan utgöra skäl för att inskränka den personliga friheten.

Sveriges advokatsamfund anser att det inte finns något behov som motiverar en utökning av användningen av hemliga tvångsmedel för att hitta dömda personer och påpekar att utvecklingen när det gäller möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel är oroande då statens möjligheter att kartlägga individer och inhämta information om den enskilde utökas i mycket hög utsträckning, i snabb takt och utan närmare analys av vad lagstiftningen innebär i ett demokratiskt samhälle. Samfundet anför vidare att användningen av hemliga tvångsmedel mot en person som har kontaktat eller kan antas komma att kontakta en dömd person som eftersöks för straffverkställighet inte borde tillåtas då personen i fråga inte har dömts till någon påföljd. Samfundet anser också att förslaget om att använda hemliga tvångsmedel i syfte att hitta dömda personer inte är förenligt med EU-rätten såvitt avser godtagbara inskränkningar av artikel 7 och 8 i EU:s rättighetsstadga.

Institutet för mänskliga rättigheter bedömer att förslaget inte är förenligt med de principer som EU-domstolen slagit fast i sin praxis avseende artikel 15.1 i e-dataskyddsdirektivet.

Uppsala universitet (juridiska fakulteten) påpekar att det krävs en närmare analys av om de föreslagna åtgärderna ryms inom ändamålen att utreda brott respektive att säkerställa lagföring och straff. Enbart det förhållandet att tvångsmedlet häktning kan användas i båda dessa syften innebär inte utan vidare att användning av hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en person som håller sig undan ett beslutat frihetsberövande ryms inom samma ändamål.

Göteborgs tingsrätt och *Integritetsskyddsmyndigheten* efterlyser en närmare behovsanalys när det gäller möjligheten att använda hemliga tvångsmedel för att lokalisera utlänningar som missköter sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. *Sveriges kristna råd* är tveksamma till förslaget att hemliga dataavläsning ska få användas för detta syfte.

Flera remissinstanser, däribland *Attunda tingsrätt*, Svea hovrätt, *JO*, Institutet för mänskliga rättigheter, Sveriges advokatsamfund, *Journalistförbundet* och *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, framhåller att regelverket om hemliga tvångsmedel redan idag är komplicerat och svårtillgängligt, att utredningens förslag bidrar till ett

alltmer svåröverskådligt system och att en samlad översyn av regelverket bör göras. Institutet för mänskliga rättigheter och Integritetsskyddsmyndigheten framför att det generellt finns ett behov av att utvärdera vilka effekter den utökade tvångsmedelsanvändningen har haft innan nya tvångsmedel införs och existerande utökas.

Internetstiftelsen (tidigare Stiftelsen för internetinfrastruktur), Institutet för mänskliga rättigheter och Sveriges advokatsamfund framför att användningsområdet för hemlig dataavläsning inte bör utökas innan den tillfälliga lagen om hemlig dataavläsning har utvärderats och permanentats. Internetstiftelsen anför vidare att det finns en konkret risk för tillämpningsglidning, det vill säga att möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel utökas allteftersom nya behov uppstår.

Skälen för utkastets förslag

Det finns ett behov av att i större utsträckning kunna använda hemliga tvångsmedel för att hitta eftersökta personer

Nuvarande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken har i praktiken tolkats så att de möjliggjort användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i syfte att lokalisera en skäligen misstänkt person om uppgiften om var personen befinner sig är av omedelbart intresse i en förundersökning. Detsamma har gällt om lokaliseringen syftat till att möjliggöra ett förhör, ett beslag eller någon annan utredningsåtgärd som är av synnerlig vikt för utredningen. Det har däremot inte ansetts tillåtet att använda hemliga tvångsmedel i syfte att möjliggöra verkställighet av ett frihetsberövande av en misstänkt eller dömd person (se bl.a. Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens uttalande med beslut den 11 september 2019, dnr 132-2018).

Regler som rör kvalificerade säkerhetsärenden och utläningar som bedöms utgöra kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet finns i lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. I lagen finns en möjlighet att, under vissa omständigheter, ålägga en utläning som kan komma att begå brott eller som utgör ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet anmälningsskyldighet. För att lokalisera en utläning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet är det i dag möjligt att med hjälp av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hämta in uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (5 kap. 5 §). Det är dock inte möjligt att hämta in andra typer av uppgifter eller använda andra hemliga tvångsmedel i syfte att hitta utläningen.

Polismyndigheten inkom den 2 december 2019 med en framställning om lagändringar som förbättrar myndighetens möjligheter att eftersöka personer som är anhållna eller häktade i sin frånvaro eller som uteblivit eller avvikit från verkställighet av fängelsestraff eller rättspsykiatrisk vård (Ju2019/04054). I framställningen anges bl.a. att ett viktigt verktyg i arbetet med att söka efter efterlysta personer är lokalisering av elektronisk kommunikationsutrustning som kan kopplas till den efterlyste. I framställningen anges även att i Polismyndighetens arbete med att söka efter efterlysta personer som gömmer sig utomlands är myndigheten beroende av bistånd från polismyndigheter i andra stater. Polismyndigheten tar också emot begäran från andra stater om att söka

efter personer som är efterlysta där men som misstänks gömma sig i Sverige. Om Polismyndigheten inte kan tillmötesgå begäran på ett effektivt sätt finns det risk att myndigheten inte får motsvarande hjälp från andra stater med att söka efter personer som gömmer sig utomlands.

Att eftersökta personer påträffas och att utdömda påföljder verkställs inom rimlig tid är viktigt av flera skäl. Det är av grundläggande betydelse för allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Enskilda har rätt att förvänta sig att staten effektivt ingriper så att brott utreds samt att gärningsmän ställs till svars för sina brottsliga handlingar. Brister i statens förmåga att skydda medborgarna i detta avseende riskerar i förlängningen att skada demokratin. Precis som *Brottsofferjouren Sverige*, *Brottsoffermyndigheten* och *ECPAT Sverige* framhåller är detta även av stor vikt ur ett brottsofferperspektiv, inte minst för att stärka brottsoffers känsla av upprättelse.

Att en eftersökt person hittas snabbt kan också vara angeläget om personen som eftersöks är farlig, t.ex. om han eller hon är allvarligt psykiskt sjuk, våldsbenägen eller riskerar att fortsätta att begå brott. När det gäller någon som eftersöks på grund av att denne inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar kan det röra sig om presumtiva terrorister eller personer som kan utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. När en person är efterlyst i en pågående förundersökning kan skyndsamhet även vara angelägen ur bevissynpunkt, eftersom den misstänkte på fri fot kan undanröja bevis och påverka målsäganden och vittnen.

Avsaknaden av tillräckligt effektiva verktyg kan även riskera att straff avseende fängelse och sluten ungdomsvård preskriberas, vilket i förlängningen kan undergräva straffrättsystemets trovärdighet och legitimitet. I Sverige finns det ett antal personer som är misstänkta eller dömda för brott som håller sig undan utredning, lagföring eller straffverkställighet. Det rör sig framför allt om personer som har anhållits eller häktats i sin frånvaro under en pågående brottsutredning eller som har dömts för brott till en frihetsberövande påföljd men som inte har inställt sig till eller avvikit från verkställighet av straffet. Det finns även ett antal utläningar som står under särskild kontroll men som inte fullgör sin anmälningsskyldighet. Dessutom inträffar det årligen ett antal rymningar och avvikningar från anstalter, häkten, vårdinrättningar för rättspsykiatrisk vård och särskilda ungdomshem. Merparten av dessa sker från verksamheter med lägre säkerhetsnivå, men under de inledande månaderna av 2023 har dessutom två beväpnade fritagningar genomförts i samband med transporter som har utförts av Kriminalvården. Enligt uppgifter som utredningen inhämtat från Polismyndighetens efterlysningregister fanns det i maj 2022 totalt 3 191 personer registrerade som efterlysta fördelade i följande kategorier och antal:

- 204 anhållna,
- 382 häktade,
- 29 avvikna från vårdinrättning för rättspsykiatrisk vård,
- 25 avvikna från anstalt,
- 868 som inte inställt sig vid anstalt för att avtjäna straff,
- 1 683 som ska omhändertas eller tas i förvar enligt bl.a. lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen

(1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård eller utlänningslagen (2005:716).

Många eftersökta personer kan hittas med hjälp av traditionella utredningsåtgärder men det är inte alltid tillräckligt. Personer som är eftersökta är i många fall högt motiverade att hålla sig gömda och kan få hjälp med detta av andra, t.ex. närstående eller medbrottslingar. Schengensamarbetet har dessutom gjort det enklare för kriminella att passera gränser till andra länder utan att lämna spår efter sig. Risken för att eftersökta lämnar landet och gömmer sig utomlands, särskilt i länder från vilka det kan vara svårt eller omöjligt att få till stånd en utlämning, gör att det många gånger är brådskande att hitta personen.

Teknikutvecklingen har under senare år varit mycket snabb. Utbudet av olika informations- och kommunikationstjänster genom internet, smarta telefoner och andra tekniska hjälpmedel är i princip obegränsat och verktygen är lättillgängliga för alla. De tekniska hjälpmedlen används i en inte obetydlig utsträckning av kriminella aktörer för planering och kommunikation eller som direkta brottsverktyg. Hjälpmedlen kan också användas för att hålla sig undan polisen, Kriminalvården och andra rättsvårdande myndigheter. Teknikutvecklingen medför att myndigheterna behöver arbeta på ett delvis annat sätt än tidigare. De hemliga tvångsmedlen fyller redan en viktig funktion för de brottsbekämpande myndigheterna och skulle även kunna ge värdefull information i arbetet med att snabbt hitta eftersökta personer.

Lunds universitet (juridiska fakulteten) påpekar att de skäl som utredningen presenterar som argument för en ökad användning av hemliga tvångsmedel är av praktisk natur. Universitetet gör gällande att resursbrist hos polisen eller andra myndigheter eller eftersatt utveckling vad gäller öppna eftersökandemetoder inte kan utgöra skäl för att inskränka den personliga friheten. Det är dock av största vikt att de brottsbekämpande myndigheterna har effektiva och adekvata verktyg som är anpassade till dagens samhälle och teknikutveckling. Möjligheten att använda hemliga tvångsmedel skulle effektivisera de brottsbekämpande myndigheternas arbete och leda till att fler eftersökta personer snabbt kan lokaliseras och frihetsberövanden verkställas. I likhet med utredningen och en majoritet av remissinstanserna bedöms sammanfattningsvis att det finns ett påtagligt behov av att kunna använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera eftersökta personer. Gärningspersoner måste mötas av tydliga konsekvenser och brottsoffer och anhöriga få upprättelse och skyddas från att bli utsatta för fortsatt brottslighet.

Användningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning bör utökas

Av de olika typerna av hemliga tvångsmedel betraktas hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som den minst integritetskänsliga åtgärden. Utredningen gör bedömningen att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och motsvarande hemlig dataavläsning är de tvångsmedel som bör bli aktuella när det gäller att lokalisera vissa eftersökta personer i syfte att verkställa ett frihetsberövande. Behovet av mer ingripande åtgärder, såsom hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning, bedöms inte tillföra den

mest användbara informationen för att uppnå syftet med tvångsmedelsanvändningen. Vare sig de brottsbekämpande myndigheterna eller någon annan remissinstans har invänt mot att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel begränsas till dessa åtgärder.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som antingen innehas, har innehafvs, kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte eller som det finns synnerlig anledning att anta att denne under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta (27 kap. 20 § rättegångsbalken). Tvångsmedlet kan användas för att ge tillgång till tre olika typer av uppgifter: uppgift om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, uppgift om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område (masttömning) och uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk utrustning finns eller har funnits (27 kap. 19 § rättegångsbalken).

Hemlig dataavläsning kan, med undantag för masttömning, användas för att få tillgång till samma slags uppgifter när dessa inte finns tillgängliga hos en operatör, exempelvis på grund av att en person enbart kommunicerar via trådlösa nät (WiFi) och inte kopplar upp sig på telenätet. I lagen om hemlig dataavläsning talar man då om kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter (1 §). Hemlig dataavläsning är således både en metod för att verkställa redan befintliga hemliga tvångsmedel och ett självständigt tvångsmedel.

Frågan är vilka typer av uppgifter, som kan fås genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning, som behövs för att effektivisera arbetet att hitta eftersökta personer i syfte att verkställa ett frihetsberövande.

I de fall myndigheterna har information om vilken kommunikationsutrustning som den eftersökte använder skulle en möjlighet att spåra den aktuella utrustningen avsevärt underlätta arbetet med att lokalisera personen i fråga. I många situationer är det emellertid okänt vilken kommunikationsutrustning, om någon, som den eftersökte använder. Om det i en sådan situation finns uppgift om t.ex. en närståendes kommunikationsutrustning och dessutom anledning att tro att den närstående besöker den eftersökte eller att de rör sig tillsammans, skulle möjligheten att inhämta uppgifter om positionen för den närståendes utrustning i betydande utsträckning förbättra möjligheten att hitta den eftersökte. Uppgifter om meddelanden till och från någon i kretsen kring den eftersökte kan också göra det möjligt att lista ut var den eftersökte befinner sig. Uppgifterna kan vidare användas för att identifiera den eftersöktes kommunikationsutrustning för senare positionering. Tillgång till uppgifter om var en kommunikationsutrustning finns eller har funnits och om meddelanden som har överförts mellan olika kommunikationsutrustningar kan alltså vara av stor betydelse i arbetet med att hitta eftersökta personer.

Att inhämta uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område

(masttömning) är en omfattande åtgärd som kräver ett stort analysarbete. Masttömning kan dock vara användbart för att ta reda på vilka telefoner som kopplat upp mot en specifik mobilmast inom ett område. En masttömning skulle exempelvis kunna användas när det skett en rymning eller fritagning i samband med ett läkarbesök och det finns misstankar om eller är uppenbart att den person som avvikit har fått hjälp av någon. En masttömning skulle i en sådan situation kunna ge värdefulla ledtrådar om vem medhjälparen är.

När de uppgifter myndigheterna kan få tillgång till genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte ger tillräcklig ledning i sökandet kan hemlig dataavläsning riktad mot exempelvis vissa appar ge betydligt mer detaljerad information. Detsamma gäller när informationen är krypterad så att traditionella metoder för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte ger uppgifter som kan avläsas. Även hemlig dataavläsning av kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter framstår därför som viktiga för att de brottsbekämpande myndigheterna ska få tillgång till den information som behövs för att förbättra möjligheterna att hitta eftersökta personer.

En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och den personliga integriteten. I likhet med utredningen görs bedömningen att en möjlighet att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för samtliga uppgifter och hemlig dataavläsning avseende kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter skulle innebära att störst effektivitet uppnås med minsta möjliga intrång. Åtgärden bör av samma skäl få avse ett telefonnummer, en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som antingen innehas eller kan antas användas av den eftersökte, eller som det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte kan komma att kontakta (jfr 27 kap. 20 § rättegångsbalken och 4 § lagen om hemlig dataavläsning).

I likhet med vad som gäller enligt 27 kap. 21 b § rättegångsbalken bör hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte i något fall få avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt. Med ett elektroniskt kommunikationsnät (tidigare telenät) som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt avses bl.a. system för snabbtelefoner, porttelefoner och liknande utrustning inom eller intill en bostad samt hörselslingor för hörselskadade. Även interna kommunikationsnät på mindre arbetsplatser, via t.ex. pc-nät, utgör nät av mindre betydelse (propositionen Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning, prop. 1994/95:227 s. 27 och 31).

I samband med att lagen om särskild kontroll av vissa utläningar trädde i kraft den 1 juli 2022 infördes en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för att lokalisera utläningar som misskött sin anmälningsskyldighet enligt lagen (5 kap. 5 §). Möjligheten omfattar endast inhämtning av uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk utrustning finns eller har funnits. I förarbetena till lagen

redovisas inte några närmare överväganden om behovet av andra typer av uppgifter som kan inhämtas med stöd av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Eftersom ett beslut om anmälningsskyldighet kan förenas med en möjlighet att förbjuda utlännen att lämna ett visst område ansågs det dock viktigt att Säkerhetspolisen har möjlighet att kontrollera att detta följs (propositionen Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden, prop. 2021/22:131 s. 155).

Utredningen bedömer att det är viktigt att Säkerhetspolisen får möjlighet att hämta in alla typer av uppgifter som kan omfattas av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt möjlighet att använda hemlig dataavläsning för motsvarande uppgifter då Säkerhetspolisen, genom uppgifterna, kan få värdefull information om var den eftersökte utlännen befinner sig. *Sveriges kristna råd* är emellertid tveksamt till lämpligheten av detta. *Göteborgs tingsrätt* och *Integritetsskyddsmyndigheten* efterfrågar en närmare analys av behovet av en utvidgad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel i det aktuella syftet. Integritetsskyddsmyndigheten påpekar att behovet bör bedömas med beaktande av de utökade möjligheter till preventiva tvångsmedel som föreslås i prop. 2022/23:126.

Behovet av effektivare verktyg för att lokalisera utläningar som missköter sin anmälningsskyldighet är stort då åtgärden syftar till att hitta personer som utgör ett potentiellt hot mot Sveriges säkerhet och att förebygga allvarlig brottslighet. Dessutom uppstår samma utmaningar när en utläning som inte har fullgjort sin anmälningsplikt eftersöks som när någon söks i syfte att verkställa ett frihetsberövande. Eftersom tillämpningsområdet för de utökade möjligheterna till preventiva tvångsmedel som trädde i kraft den 1 oktober 2023 (prop. 2022/23:126) är delvis ett annat kvarstår behovet. Mot den bakgrunden görs, i likhet med utredningen, bedömningen att en möjlighet att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för samtliga uppgifter och hemlig dataavläsning avseende kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter är motiverad ur effektivitetssynpunkt.

Risker för den personliga integriteten och proportionalitet

För att en utvidgad möjlighet att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning ska kunna införas krävs att åtgärden är proportionerlig och förenlig med reglerna i 2 kap. 6 § regeringsformen, artikel 8 i Europakonventionen, artiklarna 7 och 8 i EU:s rättighetsstadga och e-dataskyddsdirektivet tolkad mot bakgrund av EU:s rättighetsstadga. De krav som ställs i artikel 15.1 i e-dataskyddsdirektivet måste således vara uppfyllda och regleringen vara förenlig med de principer som EU-domstolen slagit fast i sin praxis rörande artikeln. Bland annat får hemliga tvångsmedel endast användas för vissa specifika ändamål. En närmare redogörelse för regleringen finns i avsnitt 5.

När nya användningsområden för tvångsmedel införs måste även riskerna för den personliga integriteten beaktas och en bedömning göras av om behovet av åtgärderna motiverar det intrång och men i övrigt som dessa innebär för enskilda. *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Lunds universitet (juridiska fakulteten)* och *Sveriges advokatsamfund* avstyrker utredningens förslag om att få använda hemlig övervakning av elektronisk

kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att lokalisera eftersökta personer med hänvisning till att förslagen riskerar att inskränka skyddet för den personliga integriteten i alltför stor utsträckning. Lunds universitet (juridiska fakulteten) anser vidare att det krävs en närmare proportionalitetsanalys i dessa delar. *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)* efterfrågar en närmare analys av hur förslagen förhåller sig till de godtagbara ändamålen.

När det gäller frågan om hemliga tvångsmedel ska få användas för att verkställa beslut om anhållande och häktning kan det konstateras att syftet med ett sådant beslut är att förhindra att den misstänkte avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, försvårar sakens utredning eller fortsätter sin brottsliga verksamhet (24 kap. 1 och 6 §§ rättegångsbalken). I likhet med utredningen görs bedömningen att samtliga dessa syften ryms inom de ändamål som är tillåtna enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten. Det kan i sammanhanget noteras att andra EU-länder har infört liknande regleringar. Det bedöms vidare vara proportionerligt att införa en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att hitta anhållna och häktade, med de begränsningar som föreslås i avsnitt 5. Begränsningarna medför att åtgärden endast kommer att vara tillåten vid allvarligare brottslighet och att de starka rättssäkerhetsgarantier som omgärdar de hemliga tvångsmedlen kommer att vara tillämpliga.

Dessa överväganden gäller även den utvidgade möjligheten att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en utlänning som misskött sin anmälningsskyldighet. Åtgärden, som syftar till att förebygga allvarlig brottslighet, är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten och med de begränsningar som föreslås i avsnitt 7 bedöms den även vara proportionerlig.

När det gäller användningen av hemliga tvångsmedel för att lokalisera någon i syfte att verkställa påföljd anser Institutet för mänskliga rättigheter och Sveriges advokatsamfund att förslaget inte utgör en godtagbar inskränkning av EU:s rättighetsstadga och e-dataskyddsdirektivet och att utredningens förslag därför inte bör genomföras.

Det kan konstateras att en del av den grundläggande konstruktionen av det straffrättsliga systemet är att straff utdöms när någon har begått brott. Straffet är samhällets reaktion på att någon bryter mot samhällets regler. Själva utdömandet av straff räcker dock inte, utan straffet måste också verkställas. Straffverkställigheten är alltså ett viktigt led i processen och bör därför kunna betraktas som ett led i arbetet med att bekämpa brott, vilket är ett godtagbart ändamål enligt EU-rätten. I de fall den eftersökta är farlig eller våldsbenägen kan inskränkningen motiveras utifrån skydd för allmän säkerhet och, i vissa fall, nationell säkerhet, vilket även dessa är godtagbara ändamål. I likhet med utredningen och till skillnad från Institutet för mänskliga rättigheter och Sveriges advokatsamfund bedöms tvångsmedelsanvändning i syfte att få till stånd verkställighet av utdömda påföljder därför rymmas inom de ändamål som är godtagbara enligt regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten.

När det gäller frågan om åtgärderna är proportionerliga kan det liksom utredningen och en majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Brottsoffermyndigheten*, *Polismyndigheten*, *Säkerhetspolisen* och *Åklagarmyndigheten* påpekar, konstateras att det finns ett påtagligt behov

av att kunna använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning för att lokalisera någon i syfte att verkställa påföljd. Det ska också framhållas att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation är det minst ingripande tvångsmedlet ur integritetssynpunkt. Åtgärderna ska därtill endast användas när andra möjligheter till att lokalisera den eftersökte har uttömts. I likhet med utredningen bedöms det därför vara proportionerligt att införa en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning för att lokalisera någon i syfte att verkställa påföljd, med de begränsningar som föreslås i avsnitt 6.1. Begränsningarna medför att åtgärderna oftast kommer att vara tillåtna vid allvarligare brottslighet och att de starka rätts säkerhetsgarantier som omgärdar de hemliga tvångsmedlen alltid kommer att vara tillämpliga.

Som Sveriges advokatsamfund påpekar medför den föreslagna utvidgningen av användningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning en risk för att tvångsmedlen i större utsträckning omfattar personer som inte själva är eftersökta. Användningen av tvångsmedlen bör naturligtvis alltid ske på ett sådant sätt att andra än den person som är föremål för åtgärden berörs i så liten utsträckning som möjligt. Att även utomstående, som exempelvis partners eller barn till den eftersökte, kan komma att omfattas torde dock vara oundvikligt i vissa situationer. För att en utomstående ska kunna bli föremål för hemliga tvångsmedel krävs emellertid att det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta personen i fråga under den tid som tillståndet avser. Tvångsmedelsanvändningen syftar till att hitta den eftersökta personen. Det är alltså inte tillåtet att kartlägga personer som den eftersökte står i kontakt med i större omfattning eller i något annat syfte än vad som är motiverat utifrån detta ändamål. Vid en sammantagen bedömning anses ett visst utökad integritetsintrång även för tredje man vara acceptabelt.

Flera remissinstanser, bl.a. de allmänna domstolarna, *JO*, Institutet för mänskliga rättigheter, Sveriges advokatsamfund, *Journalistförbundet* och *Säkerhets- och integritetsskydds nämnden*, framhåller att regelverket om hemliga tvångsmedel redan idag är komplicerat och att utredningens förslag bidrar till ett alltmer svåröverskådligt system. En samlad översyn av regelverket bör därför göras. Institutet för mänskliga rättigheter och Integritetsskyddsmyndigheten framför att det generellt finns ett behov av att utvärdera vilka effekter den utökade tvångsmedelsanvändningen har haft innan nya tvångsmedel införs och existerande utökas.

Någon samlad översyn av regleringen om hemliga tvångsmedel kan inte göras i detta sammanhang. Däremot behöver en proportionalitetsbedömning göras med beaktande av den samlade effekten av utredningens förslag och mot bakgrund av regleringen i sin helhet. Som konstaterats är behovet av en möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att hitta eftersökta personer stort och de åtgärder som utredningen föreslår förväntas vara effektiva. Även sett till den samlade effekten av att utöka tillämpningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning görs, i likhet med utredningen, bedömningen att det är en proportionerlig åtgärd.

Utvärderingen av lagen om hemlig dataavläsning bör beaktas

När det gäller hemlig dataavläsning ifrågasätter flera remissinstanser, däribland *Internetstiftelsen* och *Institutet för mänskliga rättigheter*, lämpligheten i att utvidga användningsområdet för hemlig dataavläsning, innan den tillfälliga lagen om hemlig dataavläsning hunnit utvärderas. Lagen om hemlig dataavläsning gäller till utgången av mars 2025. När lagen infördes konstaterades att hemlig dataavläsning var en ny åtgärd i Sverige som innebar särskilda risker för den personliga integriteten varför det beslutades att den nya lagen skulle begränsas till att gälla under fem år. I juni 2022 fick en särskild utredare i uppdrag att utvärdera lagen inför ett ställningstagande till om den bör permanentas och om den i så fall bör ändras i något avseende. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2023 (dir. 2022:82).

Ett syfte med att införa hemlig dataavläsning var att motverka konsekvenserna av den ökade användningen av kryptering och anonymisering som gjorde det svårare att få tillgång till innehållet i elektronisk kommunikation. I samband med införandet av lagen uttalades att det är av väsentlig betydelse att hemlig dataavläsning kan användas i motsvarande fall som de befintliga hemliga tvångsmedlen. Det finns annars en risk för att vissa allvarliga brott inte kan utredas när det visar sig vara omöjligt att använda befintliga hemliga tvångsmedel (propositionen *Hemlig dataavläsning*, prop. 2019/20:64 s. 69–71 och 124).

Samma resonemang kan appliceras på fall där myndigheterna letar efter eftersökta personer som exempelvis kommunicerar och får hjälp av sin omgivning genom krypterad elektronisk kommunikation. Om möjligheterna att använda de hemliga tvångsmedel som regleras i rättegångsbalken utökas utan att motsvarande ändringar görs i fråga om hemlig dataavläsning, finns det en risk för att den önskade effekten av hemlig dataavläsning till stor del uteblir. För att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheterna har effektiva verktyg anses därför, till skillnad från *Internetstiftelsen* och *Institutet för mänskliga rättigheter*, att de förslag som lämnas också ska omfatta hemlig dataavläsning. Det finns inte heller något som hindrar att användningsområdet för en tidsbegränsad lag utökas. Den pågående utvärderingen av lagen om hemlig dataavläsning behöver dock beaktas. I konsekvens med detta bör bestämmelserna i den föreslagna nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder tidsbegränsas, se vidare avsnitt 6.6.

Förslagen förbättrar förutsättningarna för Sveriges internationella samarbeten

Brottsligheten blir alltmer gränsöverskridande. Det förekommer att kriminella gömmer sig både i Sverige och i andra länder, i synnerhet inom Schengenområdet. Det är därför viktigt att svensk polis kan få hjälp av andra länders myndigheter att lokalisera personer som gömmer sig utanför Sveriges gränser, och att svensk polis effektivt kan söka efter personer som eftersöks av andra länder i Sverige. Inom ramen för det internationella straffrättsliga samarbetet bör det vara möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter i syfte att hitta en eftersökt person när det är fråga om att personen ska överlämnas från

Sverige enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder eller utlämnas enligt lagen (1957:668) om utlämning av brott. Det behövs inte några författningsändringar för att detta ska gälla.

Därmed kommer alltså det nya användningsområdet för hemliga tvångsmedel i syfte att hitta vissa eftersökta personer inte bara att gälla i fråga om personer som är efterlysta på grund av en svensk förundersökning eller dom, utan även personer som eftersöks i Sverige på grund av brottsmisstankar eller domar i andra länder, utan ytterligare författningsändringar.

5 Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa beslut om anhållande och häktning

Utkastets förslag: Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är anhållen eller häktad för ett brott som hade kunnat leda till åtgärden under en förundersökning.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation gäller bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken och vid hemlig dataavläsning gäller bestämmelserna i lagen om hemlig dataavläsning som rör hemlig dataavläsning under en förundersökning. Det som sägs om den misstänkte i dessa bestämmelser ska i stället avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål får åklagaren meddela ett interimistiskt beslut om tillstånd i avvaktan på rättsens beslut.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med utkastets. Utredningen föreslår en delvis annan språklig utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)* anser att utredningens förslag om att samma förutsättningar, t.ex. vad gäller brottslighetens allvar och kravet på synnerlig vikt, ska gälla som när tvångsmedlet används under en förundersökning framstår som en praktisk och lättillämpad lösning. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* anser att kriterierna för när de nya möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel får användas är väl avgränsade när det gäller behov och brottets svårighetsgrad. *Integritetsskyddsmyndigheten* framhåller att det är viktigt att användningen av hemliga tvångsmedel begränsas till fall där det är av synnerlig vikt för lokaliseringen av den eftersökte.

Göteborgs tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Stockholms tingsrätt och Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har synpunkter på förslaget att

knyta användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation till den brottskatalog som gäller för tvångsmedlet under en förundersökning och ifrågasätter om det är en proportionerlig avgränsning. *Internetstiftelsen* understryker vikten av att det bör krävas domstolsprövning av tillståndsfrågor enligt förslagen.

Skälen för utkastets förslag

De närmare förutsättningarna för att få använda hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa ett beslut om anhållande och häktning

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning bör få användas för att hitta någon i syfte att verkställa ett beslut om anhållande eller häktning. Precis som flera remissinstanser framhåller, bl.a. *Integritetsskyddsmyndigheten* och *Sveriges Domareförbund*, är det dock avgörande att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel inte sker slentrianmässigt då åtgärden inkräktar på den enskildes personliga integritet. Det är därför viktigt att det finns tydliga kvalifikationskrav som begränsar användningen. Att, som utredningen föreslår, begränsa användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning genom att knyta den till de förutsättningar som gäller för en sådan åtgärd under en förundersökning framstår som rimlig. Flera remissinstanser instämmer i detta, däribland *Brå*, *Åklagarmyndigheten* och *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)*.

Till att börja med innebär detta att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning endast bör vara möjligt om det brott som motiverat åtgärden är ett sådant brott som kan leda till åtgärden under en förundersökning. Ett beslut om häktning kan fattas under förundersökningen, rättegången och i samband med en fällande dom. Den föreslagna regleringen omfattar således inte bara eftersökta personer under en förundersökning utan också tilltalade och dömda, fram till den tidpunkt då domen vinner laga kraft. Det kommer alltså alltid att finnas en reell misstanke om konkret brott mot den eftersökta personen eller så kommer personen att vara dömd för brott. Det finns således inte några hinder mot att knyta användningen av tvångsmedlen till brott eller brottslighet av visst slag.

För att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få beslutas under en förundersökning ska det som huvudregel vara fråga om ett brott med ett minimistraff om sex månaders fängelse eller ett sådant brott som finns upptaget i den särskilda brottskatalogen, bl.a. dataintrång, barnpornografibrott och narkotikabrott (27 kap. 19 a § rättegångsbalken). Därutöver är det möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation vid samma typer av brott som kan ligga till grund för det mer ingripande tvångsmedlet hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation.

Hemlig dataavläsning får endast beviljas vid en förundersökning om brott som kan föranleda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (4 § lagen om hemlig dataavläsning).

Reglerna kring vilka brott som kan föranleda hemliga tvångsmedel under en förundersökning har precis varit föremål för översyn och den 1 oktober 2023 trädde lagändringar i kraft som innebär förändringar av

brottskatalogerna för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning (prop. 2022/23:126). Lagändringarna innebär bl.a. att ett antal nya brott och en straffvärdeventil för flerfaldig brottslighet införts i brottskatalogen för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Sammanfattningsvis medför lagändringarna att användningsområdet för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning utökas. Utredningen har bedömt att det, även med denna utvidgning i beaktande, är lämpligt att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att lokalisera anhållna och häktade förutsätter att det är fråga om brott som kan föranleda respektive åtgärd under en förundersökning.

Göteborgs tingsrätt och *Helsingborgs tingsrätt* framhåller att om de straffvärdeventiler som föreslås i prop. 2022/23:126 införs kan det innebära att användningsområdet för hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera anhållna och häktade blir alltför brett. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* påtalar att det aktuella förslaget har ett annat syfte än den tvångsmedelsanvändning som i dag förekommer i rättegångsbalken vilket medför att andra hänsyn behöver tas. Med beaktande av bl.a. de risker för tredje man som den föreslagna regleringen medför och att tvångsmedelsanvändningen inte alltid kommer att ske inom ramen för en förundersökning kan det därför vara lämpligt att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i aktuellt syfte i stället ska förutsätta att den eftersökte är anhållen eller häktad för brott som kan ligga till grund för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. *Stockholms tingsrätt* påpekar att brottskatalogen kopplad till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte bara innehåller brott där tvångsmedelsanvändningen motiveras av brottets straffvärde eller farlighet, utan även där användningen av tvångsmedlet motiveras av det faktum att brottet typiskt sätt begås med hjälp av datorsystem. Det föreslagna sättet att avgränsa vilken brottslighet som kan ligga till grund för ett beslut om hemliga tvångsmedel i nu aktuellt syfte kan därför ifrågasättas.

Som flera remissinstanser påpekar, och som behandlas i avsnitt 3, är det av stor vikt att nya bestämmelser om hemliga tvångsmedel inte bidrar till att göra regelverket mer komplext och svårtillämpat. I likhet med *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)* görs bedömningen att utredningens förslag att knyta användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning till den brottskatalog som gäller för tvångsmedlet under en förundersökning är praktisk och lättillämpad. Till skillnad från bl.a. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* görs bedömningen att en sådan avgränsning också är proportionerlig med hänsyn till sitt syfte.

En ytterligare förutsättning för att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få användas i en förundersökning är att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. I propositionen om vissa tvångsmedelsfrågor (prop. 1988/89:124) finns vägledande uttalanden om hur synnerlig vikt för utredningen ska tolkas. Det framgår bl.a. att kravet på synnerlig vikt för utredningen inrymmer ett kvalitetskrav beträffande de upplysningar som tvångsmedlet kan ge. Upplysningarna får alltså inte inskränka sig till obetydliga detaljer.

Uttrycket innefattar också ett krav på att utredningsläget gör tvångsmedlet nödvändigt. Vad som kan vinnas genom åtgärden får i princip inte vara åtkomligt med andra mindre ingripande åtgärder. En slentrianmässig bedömning får inte förekomma i fråga om vare sig utredningsläget eller de andra förutsättningarna som gäller för tvångsmedlet. En granskning av utredningsmöjligheterna i det enskilda fallet måste alltid göras. Granskningen måste mynna ut i bedömningen att utredningen i princip inte kan föras framåt med andra medel och att det finns skäl att räkna med att avlyssningen – ensam eller i förening med andra åtgärder – verkligen kan få effekt.

För att säkerställa att hemliga tvångsmedel inte ska kunna användas slentrianmässigt för att hitta en eftersökt person bör, som utredningen föreslår och *Integritetsskyddsmyndigheten* instämmer i, samma krav på synnerlig vikt gälla när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning sker för att lokalisera någon i syfte att verkställa ett beslut om anhållande eller häktning. Begreppet bör, i tillämpliga delar, ges samma innebörd som vid tvångsmedelsanvändning under en förundersökning. Det innebär bl.a. att andra möjligheter att lokalisera den eftersökte ska ha uttömts eller att sådana åtgärder skulle vara utsiktslösa eller medföra en orimligt stor arbetsinsats. Om andra åtgärder är möjliga för att lokalisera den eftersökte personen bör det ändå vara tillåtet med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation om alternativen skulle innebära att den eftersökte inte kan hittas tillräckligt skyndsamt. Ju mer angeläget det är att påträffa den eftersökte, t.ex. då denne bedöms vara farlig för allmänheten eller då det finns en överhängande risk för att personen är på väg att lämna landet, desto större bör utrymmet vara för att tillgripa hemliga tvångsmedel. Eftersom hemlig dataavläsning är något mer ingripande från integritetssynpunkt bör det tvångsmedlet i princip inte komma i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hade varit tillräckligt. Därutöver bör det som alltid krävas att åtgärden bedöms vara proportionerlig i det enskilda fallet.

Tillståndsprövningen och övriga rättssäkerhetsgarantier

Utredningens förslag innebär att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av kommunikations- övervaknings- och platsuppgifter ska kunna användas i ett nytt syfte. Eftersom bestämmelserna är tillämpliga under förundersökningen och i samband med rättegången bedöms det, som även utredningen och *Internetstiftelsen* gör gällande, vara lämpligt att de placeras i anslutning till bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning under en förundersökning i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning. Det bedöms också vara lämpligt att bestämmelserna i respektive lag tillämpas i fråga om handläggningen, vilket innebär att de rättssäkerhetsgarantier som i dag finns i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning kommer att gälla även inom det nya tillämpningsområdet.

Detta innebär att frågor om tillstånd till tvångsmedelsanvändning ska prövas av allmän domstol på ansökan av åklagaren och att offentliga ombud ska medverka vid tillståndsprövningen av hemlig dataavläsning. Därutöver bör även dagens regler om interimistiska beslut,

tillståndsbeslutens innehåll, upphävande av tillstånd, hantering av insamlat material samt tillsyn och kontroll gälla inom det utökade tillämpningsområdet. Den som har varit utsatt för ett hemligt tvångsmedel bör dessutom som utgångspunkt underrättas om åtgärden i efterhand. Även reglerna i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning om överskottsinformation, granskning, bevarande och dokumentation bör tillämpas när hemliga tvångsmedel används inom det nya tillämpningsområdet. Den 1 oktober 2023 trädde vissa ändringar av reglerna i rättegångsbalken när det gäller detta i kraft (prop. 2022/23:126). I avsnitt 9 föreslås vidare vissa ändringar av reglerna om underrättelse till enskild. Att reglerna ändras medför ingen annan bedömning, utan bestämmelserna om överskottsinformation, granskning, bevarande och dokumentation samt underrättelse till enskild bör kunna bli tillämpliga även i sin föreslagna nya lydelse.

6 Hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa påföljd

6.1 De närmare förutsättningarna för att få använda hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa påföljd

Utkastets förslag: Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller slutna ungdomsvård om åtgärden sker i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden.

Tillståndet ska endast få meddelas om något av dessa villkor är uppfyllda:

- den dom som ska verkställas avser ett sådant brott som kan motivera att åtgärden vidtas under en förundersökning,
- domen avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med utkastets. Utredningen föreslår en delvis annan språklig utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Brottsofferjouren Sverige*, *Brottsoffermyndigheten*, *Civil Rights Defenders*, *ECPAT Sverige*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Polismyndigheten*, *Säkerhetspolisen*, *Åklagarmyndigheten*, *Svea hovrätt* och *Svenska kyrkan* tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. Polismyndigheten påpekar att behovet främst finns när det rör sig om allvarlig brottslighet.

Helsingborgs tingsrätt, *JK*, *Stockholms tingsrätt* och *Svea hovrätt* påpekar att det kan medföra tillämpningssvårigheter att utgå från brottet eller brottslighetens straffvärde vid tillståndsprövningen, bl.a. på grund av

att straffvärdet kan avvika från den faktiskt utdömda påföljden. Helsingborgs tingsrätt och JK föreslår att tillståndsprövningen i stället knyts till det utdömda straffets längd. Svea hovrätt föreslår att den antingen knyts till det utdömda straffets längd eller till påföljden som sådan.

Integritetskyddsmyndigheten, Säkerhets- och integritetskyddsnämnden och JK framhåller att förslagen innebär att personer med allvarlig psykisk störning kan komma att utsättas för hemliga tvångsmedel även när de begått mindre allvarliga brott. Säkerhets- och integritetskyddsnämnden föreslår därför att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel beträffande personer som dömts till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, för gärningar som inte hade kunnat medföra användning av hemliga tvångsmedel i utredningssyfte, bör förbehållas fall där det bedöms finnas risk för att den dömda begår allvarliga brott som riktar sig mot eller innebär fara för någon annans liv, hälsa eller personliga säkerhet.

Skälen för utkastets förslag: Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning bör få användas för att lokalisera någon i syfte att verkställa en frihetsberövande påföljd. Det handlar om personer som håller sig undan från verkställighet av en lagakraftvunnen dom på fängelse, slutna ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård. Det är avgörande att användningen av hemliga tvångsmedel inte sker slentrianmässigt då åtgärden utgör ett intrång i den enskildes personliga integritet. Det är därför viktigt att det finns tydliga kvalifikationskrav som begränsar användningen. Utredningen föreslår att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en person som inte har inställt sig eller avvikit från verkställighet av påföljden ska motsvara möjligheterna att använda tvångsmedlet under en förundersökning.

Till att börja med innebär utredningens förslag att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning endast bör vara möjligt om den dom som ska verkställas omfattar brott som kan föranleda åtgärden under en förundersökning (27 kap. 19 a § rättegångsbalken och 4 § lagen om hemlig dataavläsning). I avsnitt 5 finns en närmare redogörelse för brottskatalogerna och de ändringar av dessa som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Som framgår där har det bl.a. införts en straffvärdeventil vid flerfaldig brottslighet. Utredningen bedömer att det, även med denna utvidgning i beaktande, är lämpligt att ett tillstånd förutsätter att det är fråga om brott som kan föranleda åtgärden under en förundersökning. Flera remissinstanser, däribland *Helsingborgs tingsrätt*, *JK*, *Stockholms tingsrätt* och *Svea hovrätt*, påpekar att användande av hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen handlar om att verkställa straff och att det kan medföra tillämpningssvårigheter att utgå från brottet eller brottslighetens straffvärde på det sätt som utredningen föreslår, bl.a. på grund av att nämnda straffvärde kan avvika från den faktiskt utdömda påföljden.

Svea hovrätt anför att syftet med nu aktuella förslag skiljer sig från syftet med reglerna i 27 kap. rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning. I de fall som nu är aktuella har en domstol slutligt avgjort ett mål och funnit personen i fråga skyldig till att ha begått en eller flera brottsliga gärningar. Domen har föregåtts av en rättegång med de rättssäkerhetsaspekter som där aktualiseras. En bättre ordning skulle

därför vara att knyta användningen av hemliga tvångsmedel till påföljdsvalet i sig eller till det utdömda straffets längd. Även Helsingborgs tingsrätt och JK föreslår att användningen av hemliga tvångsmedel bör knytas till det utdömda straffets längd och inte till brottsligheten eftersom en sådan reglering skulle bli mer logisk och enklare att tillämpa.

Att knyta tillämpningsområdet till påföljdsvalet i sig skulle innebära en stor utvidgning i jämförelse med utredningens förslag och dagens möjligheter att använda hemliga tvångsmedel. Vidare kan det ifrågasättas om det är rimligt att använda hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa påföljd som inte hade varit möjliga att använda under själva utredningen av brottet eller brottsligheten. En utvidgning som innebär att knyta tillämpningsområdet till påföljdsvalet i sig bedöms mot denna bakgrund inte vara proportionerlig.

Ett annat alternativ är då, som bl.a. Helsingborgs tingsrätt och JK föreslår, att knyta möjligheten att använda respektive tvångsmedel till det utdömda straffets längd. Några förslag på hur en sådan reglering skulle kunna se ut har inte lämnats av vare sig utredningen eller remissinstanserna. I likhet med utredningen bedöms dock alternativet att knyta tillämpningsområdet till det utdömda straffets längd vara mindre lämpligt när det gäller personer som är dömda till rättspsykiatrisk vård. Att knyta tillämpningsområdet till det utdömda fängelsestraffets längd skulle också innebära att regelverket kring hemliga tvångsmedel kompliceras ytterligare.

Som utredningen föreslår bör tillämpningsområdet i stället knytas till det eller de brott som den eftersökte dömts för. Det innebär bl.a. att om den straffvärdeventil vid flerfaldig brottslighet som infördes den 1 oktober 2023 hade kunnat föranleda hemliga tvångsmedel under en förundersökning bör samma sak gälla när tvångsmedel används i syfte att lokalisera en dömd person. Dessa fall förväntas dock bli få i praktiken då, som *Polismyndigheten* framhåller, behovet av att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera dömda som håller sig undan främst bedöms komma att aktualiseras när det gäller personer som dömts för allvarlig brottslighet.

En dom på rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning kräver inte att det brott eller den brottslighet som den tilltalade döms för är av allvarligt slag, utan den kan även omfatta brottslighet av relativt lindrig art (31 kap. 3 § brottsbalken). Utredningen föreslår att användningen av hemliga tvångsmedel för att lokalisera en person som undandragit sig rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning inte ska förutsätta att det eller de brott som den eftersökte dömts för är av visst slag. Detta innebär, precis som *Integritetsskyddsmyndigheten*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och JK påpekar, att hemliga tvångsmedel i dessa fall ska få användas trots att tvångsmedlet inte hade kunnat användas under förundersökningen.

En förutsättning för att döma någon till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning är att det finns en risk för att dessa personer fortsätter att begå brott av allvarligt slag (31 kap. 3 § brottsbalken). Det innebär många gånger en risk för att den dömda på fri fot begår allvarliga brott som riktar sig mot eller innebär fara för någon annans liv, hälsa eller personliga säkerhet. I likhet med utredningen bedöms det därför vara motiverat och proportionerligt att införa en möjlighet att använda hemliga

tvångsmedel för att lokalisera personer som undandrar sig rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, även om det brott eller den brottslighet som personen dömts för i undantagsfall inte hade kunnat föranleda hemliga tvångsmedel i utredningssyfte.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden föreslår att användandet av hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer som är dömda till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning ska förenas med en bedömning av om det finns risk för att den dömda begår allvarliga brott som riktar sig mot eller innebär fara för någon annans liv, hälsa eller personliga säkerhet. Om en sådan risk finns får hemliga tvångsmedel användas i syfte att lokalisera den eftersökte. En sådan riskbedömning bedöms dock medföra tillämpningsproblem i praktiken, inte minst i fråga om vilken utredning som bedömningen skulle baseras på när personen är avviken. Dessutom är risk för återfall i allvarlig brottslighet en förutsättning för påföljden i sig.

Hemliga tvångsmedel får inte användas slentrianmässigt utan endast när det finns ett påtagligt behov av det. Som utredningen föreslår bör därför samma krav på synnerlig vikt som gäller under en förundersökning uppställas för att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning ska få användas för att lokalisera dömda personer som håller sig undan straffverkställighet. En ytterligare förutsättning bör alltså vara att åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera den eftersökte. Kravet på synnerlig vikt innebär att andra möjligheter att lokalisera den eftersökte har uttömts eller att sådana åtgärder skulle vara utsiktslösa eller medföra en orimligt stor arbetsinsats. Det måste också finnas skäl att räkna med att den hemliga övervakningen – ensam eller tillsammans med andra åtgärder – verkligen kan leda till att den eftersökte anträffas. Om andra åtgärder är möjliga för att lokalisera den eftersökte personen bör det ändå vara tillåtet med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation om alternativet skulle innebära att den eftersökte inte kan hittas tillräckligt skyndsamt. Ju mer angeläget det är att påträffa den eftersökte, t.ex. då denne bedöms vara farlig för allmänheten eller det finns en överhängande risk för att personen är på väg att lämna landet, desto större bör utrymmet vara för att tillgripa hemliga tvångsmedel. Eftersom hemlig dataavläsning är något mer ingripande från integritetssynpunkt bör det tvångsmedlet i princip inte komma i fråga om en hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hade varit tillräcklig. Därutöver bör det som alltid krävas att åtgärden bedöms proportionerlig i det enskilda fallet.

6.2 En ny lag med bestämmelser om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska införas

Utkastets förslag: Det ska införas en ny lag om hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder.

På förfaranden enligt lagen ska reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om

överklagande av beslut i sådana frågor tillämpas om inte något annat anges i lagen.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska rättegångsbalkens bestämmelser om tillståndets innehåll, upphävande av beslutet, genomförande av åtgärden och dokumentation tillämpas.

Vid hemlig dataavläsning ska bestämmelserna i lagen om hemlig dataavläsning om förbud mot hemlig dataavläsning, tillträdestillstånd, offentligt ombud och sammanträde, tillståndets innehåll, verkställbarhet och upphävande av beslutet, underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, genomförande av hemlig dataavläsning och tystnadsplikt tillämpas.

Det som i dessa bestämmelser sägs om den misstänkte ska i stället avse den eftersökte.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med utkastets. Utredningen föreslår en delvis annan språklig och redaktionell utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. *Journalistförbundet* anför att det är viktigt att hänsyn tas till journalistisk verksamhet och skyddet för journalisters källor på sätt som framgår av förslagen. *Svenska kyrkan* och *Sveriges kristna råd* påpekar att det är av avgörande betydelse för såväl individens trygghet som för kyrkans trovärdighet att bikt och enskild själavård inte kan bli föremål för avläsning. *Sveriges Domareförbund* och *Åklagarmyndigheten* anser att det finns en otydlighet kring vad som gäller om en person är häktad i sin utevaro när han eller hon döms och när domen därefter vinner laga kraft.

Skälen för utkastets förslag: Som utredningen föreslår, vilket ingen remissinstans invänder mot, bör de bestämmelser som möjliggör användning av hemliga tvångsmedel i syfte att hitta dömda som håller sig undan straffverkställighet införas i en ny lag.

I likhet med utredningen görs vidare bedömningen att ärenden enligt den nya lagen i så stor utsträckning som möjligt bör hanteras på samma sätt som när hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning används under en förundersökning. Reglerna i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning bör alltså i tillämpliga delar gälla för förfarandet. Detta innebär att som utgångspunkt ska reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om hemliga tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor tillämpas (jfr 19 § lagen om hemlig dataavläsning). Det som sägs om den misstänkte ska då i stället avse den eftersökte. Vidare bör det särskilt anges vilka övriga bestämmelser i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning som ska gälla vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation respektive hemlig dataavläsning enligt den nya lagen.

Vid hemlig dataavläsning under en förundersökning gäller ett krav på förordnande av offentligt ombud, att det hålls sammanträde och att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden underrättas (16 och 21 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Detta behövs däremot inte vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (jfr 27 kap. 26 och 28 §§ rättegångsbalken). Samma ordning bör gälla vid användningen av hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen.

I likhet med utredningen och bl.a. *Journalistförbundet* görs vidare bedömningen att rättegångsbalkens regler om tillståndets innehåll, krav på upphävande av beslutet när det inte längre finns skäl för det och om genomförande av åtgärden bör vara tillämpliga vid beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i den nya lagen (27 kap. 21, 23 och 25 §§ rättegångsbalken). Vid hemlig dataavläsning enligt den nya lagen bör reglerna i lagen om hemlig dataavläsning avseende förbud vid hemlig dataavläsning att läsa av eller ta upp vissa uppgifter, tillträdestillstånd, tillståndets innehåll, verkställbarhet och upphävande av beslutet, genomförande av hemlig dataavläsning, och tystnadsplikt gälla (11–13, 18, 20, 22–26 och 32 §§ lagen om hemlig dataavläsning).

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör det dessutom finnas ett krav på dokumentation motsvarande det krav som nyligen tagits in i rättegångsbalken (27 kap. 35 § rättegångsbalken). Som konstateras i det lagstiftningsärendet är det otillfredsställande att ett sådant krav inte framgår av lag eftersom brist på dokumentation försämrar möjligheterna för den enskilde och tillsynsmyndigheten att kontrollera och granska tvångsmedelsanvändningen i efterhand (prop. 2022/23:126 s. 180 ff.). Dessa överväganden gör sig lika starkt gällande för den tvångsmedelsanvändning som nu föreslås.

Sveriges Domareförbund och *Åklagarmyndigheten* anser att det finns en otydlighet kring vad som gäller om en person är häktad i sin utevaro när han eller hon döms och när domen därefter vinner laga kraft. Dessa båda remissinstanser anför att det bör övervägas om en bestämmelse som reglerar vad som gäller i en sådan situation ska införas. Utredningen berör inte frågan särskilt. Det kan konstateras att ett beslut om häktning gäller fram till dess domen vinner laga kraft. Det bör i allmänhet inte vara några problem att fastställa när en person eftersöks för verkställighet av ett beslut om häktning eller för verkställighet av en lagakraftvunnen dom. Utredningens förslag innebär att när en person eftersöks för verkställighet av ett beslut om häktning ska en ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel göras med stöd av reglerna i rättegångsbalken. Grunderna för tillståndet ändras när domen vinner laga kraft vilket kräver en ny domstolsprövning (27 kap. 23 § rättegångsbalken). När en person eftersöks för verkställighet av påföljd ska en ansökan göras enligt den nya lagen och tillståndsprövningen ska ske med utgångspunkt i rekvisiten i 3 och 4 §§. Det innebär att tillståndet till hemliga tvångsmedel för detta syfte prövas på en ny grund, där delvis en annan bedömning ska göras, t.ex. i fråga om det finns synnerliga skäl för åtgärden. Tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalkens regler är tidsbegränsade och tiden som infaller efter beslutet får inte överstiga en månad från dagen för beslutet (27 kap. 21 § rättegångsbalken). Detta innebär att tillstånden ändå måste omprövas regelbundet varför det även kan ifrågasättas om en särreglering skulle fylla någon funktion ur effektivitetssynpunkt. Situationen bedöms således komma att vara väl reglerad genom befintliga och nu föreslagna bestämmelser och någon särskild regel om detta behövs därför inte.

6.3 En ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelat domen

Utkastets förslag: Frågor om tillstånd ska prövas av den tingsrätt som har meddelat den dom som ska verkställas. Om domen har meddelats av högre rätt ska frågan prövas av den tingsrätt som har dömt i målet. När det inte finns någon domstol som är behörig ska frågan tas upp av Stockholms tingsrätt och om en ansökan avser flera domar meddelade av skilda domstolar får frågan om tillstånd tas upp vid någon av de tingsrätter som har dömt i målen.

Frågor om tillstånd ska tas upp på ansökan av åklagaren.

Om det är fara i dröjsmål, ska tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning få ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs om bl.a. skriftlig anmälan, skyndsam handläggning och användningsförbud i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med utkastets. Utredningen föreslår att en ansökan ska göras av en särskilt utsedd åklagare till Stockholms tingsrätt som exklusivt forum. Utredningen föreslår även en delvis annan språklig utformning av bestämmelsen om interimistiska beslut.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. *Göteborgs tingsrätt*, *Sveriges Domareförbund*, *Stockholms tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* anser att domstolsprövningen inte bör vara förbehållen Stockholms tingsrätt. Stockholms tingsrätt och Åklagarmyndigheten framhåller att det är mer naturligt och ändamålsenligt att en ansökan om hemliga tvångsmedel i syfte att möjliggöra verkställighet av en påföljd prövas av den tingsrätt som har meddelat domen. Åklagarmyndigheten anför vidare att i de situationer där det inte finns någon tingsrätt som ursprungligen har prövat frågan, exempelvis vid en inkommen begäran om internationellt rättsligt samarbete, bör det finnas en bestämmelse om att viss tingsrätt ska vara exklusivt forum.

Skälen för utkastets förslag: Enligt reglerna om hemliga tvångsmedel i rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning ska beslut om hemliga tvångsmedel fattas av domstol. En åklagare får dock i vissa brådskande fall fatta beslut i avvaktan på rättens prövning. I likhet med utredningen bedöms starka skäl tala för att en liknande ordning bör gälla enligt den nya lagen. Frågor om tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning enligt den nya lagen bör alltså prövas av domstol. Om det är fara i dröjsmål bör tillstånd få ges av åklagaren i avvaktan på rättens beslut. Exempel på situationer då det är fara i dröjsmål kan vara att den eftersökta personen bedöms vara våldsbenägen och farlig, eller att han eller hon kan förväntas vara på väg att lämna landet. När åklagaren har meddelat ett tillstånd bör, som utredningen föreslår, reglerna om bl.a. skriftlig anmälan, skyndsam handläggning och användningsförbud i 27 kap. 21 a § rättegångsbalken och 17 § lagen om hemlig dataavläsning gälla.

Frågan är då vilken domstol som ska vara behörig och vem som ska kunna ansöka om ett tillstånd till hemliga tvångsmedel vid domstolen. Utredningen föreslår att Stockholms tingsrätt ska pröva frågor om hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen på ansökan av en särskilt utsedd åklagare. Utredningen lyfter fram att det i vissa ärenden, exempelvis om en ansökan baseras på en europeisk arresteringsorder, inte finns någon svensk dom i grunden. Enligt utredningen finns det därför klara fördelar med att koncentrera samtliga mål till en viss domstol eftersom det medför kompetensfördelar och en enhetlig ordning för samtliga ärenden som kan omfattas av den nya lagen. Utredningen har inte angett några närmare skäl till varför det bör vara särskilt utsedda åklagare som ansöker om tillstånd i dessa fall.

Göteborgs tingsrätt, Sveriges Domareförbund, Stockholms tingsrätt och Åklagarmyndigheten anser att domstolsprövningen inte bör vara förbehållen Stockholms tingsrätt då det är mer naturligt och ändamålsenligt att en ansökan enligt den nya lagen prövas av den tingsrätt som har meddelat domen. Åklagarmyndigheten har också framfört att en ansökan om hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen sällan borde föranleda någon särskilt svår rättslig bedömning, vilket annars hade kunnat vara ett skäl för att införa ett exklusivt forum och särskilt utsedda åklagare. Sveriges Domareförbund och Åklagarmyndigheten anför vidare att ett annat argument för att inte koncentrera målen till en viss domstol är att skillnaden på vad som gäller beträffande forum före och efter att en dom vinner laga kraft blir markant i de fall någon är häktad. Före laga kraft gäller rättegångsbalkens forumregler och tillståndsfrågan ska då som regel prövas vid den domstol som är behörig i brottmål. Efter laga kraft, när den eftersökte personen inte längre ska betraktas som häktad utan dömd, ska en ansökan enligt utredningens förslag göras av särskilt behörig åklagare och prövas av Stockholms tingsrätt. Stockholms tingsrätt påpekar också att en koncentration av samtliga ärenden till Stockholms tingsrätt även kan innebära praktiska problem för polis och åklagare när det gäller frågor om tvångsmedelsanvändningen som av något skäl har starkare anknytning till handläggning som sker på annan ort.

Till skillnad från utredningen, men i likhet med bl.a. Stockholms tingsrätt och Åklagarmyndigheten, görs bedömningen att det är mer ändamålsenligt att den tingsrätt som meddelat domen också prövar frågan om tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen. Som Åklagarmyndigheten påpekar anses det dock finnas anledning att införa en bestämmelse om att viss tingsrätt ska vara behörig om det inte finns någon annan svensk domstol som är behörig att pröva en ansökan enligt den nya lagen, t.ex. för att det rör en begäran om internationellt rättsligt samarbete. I linje med utredningens förslag bör ansökan i dessa fall tas upp av Stockholms tingsrätt. För det fall en ansökan enligt den nya lagen avser flera domar meddelade av skilda domstolar bör ansökan få tas upp vid någon av de tingsrätter som har dömt i målen. Om domen meddelats av en hovrätt eller Högsta domstolen bör frågan prövas av den tingsrätt som har dömt i målet.

Som utredningen föreslår bör ansökan om tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen göras av en åklagare. I enlighet med vad bl.a. Åklagarmyndigheten har framfört bör uppgiften inte vara förbehållen en särskilt utsedd åklagare.

6.4 Överskottsinformation, granskning och bevarande

Utkastets förslag: Åklagaren ska, utan några begränsningar, få besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Uppgifter från hemlig dataavläsning ska få användas för att inleda en förundersökning eller förhindra brott och i övrigt endast efter särskilt tillstånd.

För upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel ska som utgångspunkt samma sak gälla i fråga om granskning och bevarande som gäller enligt rättegångsbalken. Granskningen ska få utföras endast av rätten, en åklagare eller Polismyndigheten. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att kunna verkställa frihetsberövandet ska de bevaras till dess att den eftersökte har frihetsberövats.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med utkastets. Utredningen föreslår att överskottsinformation från användning av hemlig övervakning av elektronisk information enligt den nya lagen ska få användas för att förhindra brott eller inleda en förundersökning och i övrigt endast efter särskilt tillstånd.

Utredningen föreslår ingen bestämmelse om vem som ska granska uppteckningarna eller upptagningarna från tvångsmedelsanvändningen. Det föreslås inte heller att en uppteckning ska få förstöras om den misstänkte i den förundersökning uppgiften förekommer i medger det. Däremot föreslås att det av bestämmelserna ska framgå att reglerna i den nya lagen inte hindrar att de brottsbekämpande myndigheterna behandlar uppgifter från upptagningar eller uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag.

Utredningen föreslår även en delvis annan språklig och redaktionell utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har ingen invändning mot dem. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* framför att särskilda överväganden i frågan om överskottsinformation bör göras då lagen varken syftar till att upptäcka brottslighet eller till att utreda brott. Nämnden anser också att det är tveksamt om tvångsmedelsanvändning enligt den nya lagen omfattas av sekretessbestämmelserna i 18 kap. och 35 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Integritetsskyddsmyndigheten* (tidigare Datainspektionen) hänvisar till sitt yttrande av den 26 november 2018 över betänkandet Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61) där myndigheten avstyrker det förslag till ny utformning av bestämmelsen om överskottsinformation som föreslås i prop. 2022/23:126. Myndigheten anser att uttryckligt lagstöd bör finnas för all användning av överskottsinformation. *Göteborgs tingsrätt* påpekar att den föreslagna bestämmelsen om överskottsinformation är svårtillgänglig.

Skälen för utkastets förslag

Överskottsinformation

Vid användning av hemliga tvångsmedel kommer det ofta fram uppgifter som handlar om något annat än det som legat till grund för åtgärden. De uppgifterna kallas överskottsinformation. Regleringen om hemliga tvångsmedel innehåller ett flertal skyddsmekanismer som syftar till att säkra att tillämpningen är rättssäker och inte innebär obefogade intrång i enskildas integritet (se avsnitt 3.2). Att det finns tydliga regler om hur överskottsinformation ska hanteras är en av dessa rättssäkerhetsgarantier (se 27 kap. 23 a § rättegångsbalken, 28 § lagen om hemlig dataavläsning och 12 § lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott).

Reglerna kring hanteringen av överskottsinformation i samband med hemliga tvångsmedel ändrades den 1 oktober 2023. I den proposition som föregick ändringarna konstaterades att bl.a. rättegångsbalkens hittillsvarande regler om överskottsinformation inte medgav att informationen användes för att avbryta ett pågående brott. Det framgick inte heller av reglerna vad som gäller för användningen av överskottsinformation för andra ändamål än brottsbekämpning vilket medfört att viss hantering i praktiken saknat lagstöd (prop. 2022/23:126, s. 171 ff.). Den reglering som gällde innan den 1 oktober 2023 var således varken tydlig eller enhetlig. Det är därtill ovanligt med begränsningar likt de som fram till den 1 oktober gällt för överskottsinformation eftersom det processrättsliga regelverket genomsyras av principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Proportionalitetsprincipen gäller dessutom som en allmän princip vid all tvångsmedelsanvändning och under hela verkställigheten. En proportionalitetsbedömning ska således alltid göras vid överväganden kring användningen av överskottsinformation, vilket i sig innebär en begränsning.

På grund av detta och i syfte att stärka rättssäkerheten ytterligare genom att öka tydligheten och förutsebarheten har reglerna om överskottsinformation ändrats. De nya reglerna innebär att åklagaren, utan några begränsningar, får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken eller lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Det beredningsunderlag som i lagstiftningsärendet legat till grund för övervägandena i detta avseende omfattade emellertid inte lagen om hemlig dataavläsning. Den hittillsvarande regleringen ska därför även fortsatt gälla för hanteringen av överskottsinformation enligt den lagen.

Utredningen föreslår att överskottsinformation från användning av hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen ska få användas för att förhindra brott eller inleda en förundersökning. I övrigt bör sådan överskottsinformation endast få användas i en förundersökning efter särskilt tillstånd från rätten. Utredningen påpekar att syftet med inhämtningen enligt den föreslagna nya lagen inte är att utreda brott varför uppgifter från hemliga tvångsmedel enligt lagen inte utan vidare bör få användas i en förundersökning.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden anser att överskottsinformation som har kommit fram genom hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen bör få användas för att inleda en förundersökning

endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller mer och det kan antas att brottet inte leder till endast böter, eller om det finns särskilda skäl. *Integritetsskyddsmyndigheten* hänvisar till sitt yttrande över SOU 2018:61 där viss kritik framförs mot den nya reglering av överskottsinformation som trädde i kraft den 1 oktober 2023. *Göteborgs tingsrätt* anser att den av utredningen föreslagna bestämmelsen om överskottsinformation är något svårtillgänglig.

Till skillnad från bl.a. Säkerhets- och integritetsskyddsnamnden görs bedömningen att reglerna om överskottsinformation i den föreslagna nya lagen bör få samma utformning som de regler i rättegångsbalken som trädde i kraft den 1 oktober 2023. Det framstår varken som lämpligt eller ändamålsenligt att införa en annan reglering som innehåller samma brister och oklarheter som de lagstiftaren har försökt att komma till rätta med genom de nya bestämmelserna. Som påpekas i det lagstiftningsärendet är det viktigt av rättssäkerhetsskäl att det skapas en proportionerlig, heltäckande och uttömmande reglering om när information från hemliga tvångsmedel får användas (prop. 2022/23:126). En tydlig, enhetlig reglering stärker också förutsättningarna för insyn och förenklar den efterföljande tillsynen. Enligt de bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2023 får överskottsinformation efter beslut av åklagaren användas, utan särskilda begränsningar, för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Informationen får användas för att inleda en förundersökning och i pågående förundersökningar. Den får också användas för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott eller brottslig verksamhet. Informationen får även vidareförmedlas från de brottsbekämpande myndigheterna för andra ändamål än brottsbekämpning. Det kan exempelvis gälla uppgifter om att ett barn far illa, utan att det innebär brott, som bör komma socialtjänsten tillhanda, eller uppgifter som är viktiga för landets försvar som Försvarmakten bör få ta del av. Användningen av informationen måste vara i överensstämmelse med tillämpliga regler i övrigt, såsom dataskydd och sekretessregler. Den proportionalitetsprincip som gäller för hemliga tvångsmedel gäller under hela verkställigheten. Principen ska alltså, även sedan beslut om tvångsmedlet fattats, beaktas av den som beslutar om användningen av överskottsinformation.

Enligt den nya lagen bör alltså en åklagare, utan några begränsningar, få besluta att uppgifter som kommit fram vid användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. För uppgifter som kommit fram vid användandet av hemlig dataavläsning bör utredningens förslag om hur överskottsinformation ska hanteras genomföras, dvs. uppgifter ska få användas för att inleda en förundersökning eller förhindra brott och i övrigt endast efter särskilt tillstånd.

Granskning och bevarande

Upptagningar och uppteckningar från användningen av hemliga tvångsmedel under en förundersökning ska granskas snarast möjligt och bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal har beslutats, målet har avgjorts slutligt (27 kap. 24 § rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning). Bestämmelserna om bevarande

omfattar både sådant material som är av betydelse för utredningen av det brott som legat till grund för beslutet om hemliga tvångsmedel och, i förekommande fall, sådant som är av betydelse för att utreda andra brott (överskottsinformation). I de delar som upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. När materialet inte längre behövs för detta ändamål ska det förstöras. De brottsutredande myndigheterna får därutöver behandla uppgifter från upptagningar och uppteckningar i enlighet med vad som är föreskrivet i lag.

Utredningen föreslår att bestämmelsen om granskning och bevarande i den nya lagen ska utformas med utgångspunkt i hittillsvarande reglering i rättegångsbalken, vilken även är tillämplig vid hemlig dataavläsning. Regleringen bör enligt utredningen emellertid anpassas för att avse upptagningar och uppteckningar som sker inom ramen för ett ärende om lokalisering av en dömd person.

I huvudsak delas utredningens bedömning av hur reglerna om granskning och bevarande bör utformas. Reglerna i rättegångsbalken kring bevarande av upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel under en förundersökning har emellertid också omfattats av den översyn av tvångsmedelsregleringen som nyss har genomförts (prop. 2022/23:126, s. 182 ff.). I syfte att förenkla tillämpningen och få en bättre överensstämmelse med Europadomstolens praxis och det sätt som regleringen tillämpas i praktiken innebär de bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2023 att alla upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel under en förundersökning ska bevaras till dess de förundersökningar där de använts har lagts ned eller, om åtal väckts, till dess målet eller målen har avgjorts slutligt. Endast om den misstänkte medger det ska upptagningarna och uppteckningarna få förstöras innan dess. Kravet på att upptagningarna och uppteckningarna ska vara av betydelse från brottsutredningssynpunkt har alltså tagits bort samtidigt som en möjlighet för den misstänkte att lämna sitt medgivande till att förstöring sker i förtid har införts. Vidare har upplysningsbestämmelsen i sista stycket tagits bort av lagtekniska skäl. Bestämmelserna om granskning och bevarande i den nya lagen bör utformas med beaktande av dessa ändringar.

Utredningens förslag överensstämmer till övervägande del redan med de ändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023. När det gäller uppgifter som har tagits in i en förundersökning föreslås t.ex. inget krav på att dessa ska vara av betydelse från brottsutredningssynpunkt för att bevaras. Däremot finns det i utredningens förslag inte någon bestämmelse om att upptagningarna och uppteckningarna får förstöras i förtid om den misstänkte medger det. Detsamma gäller de lagtekniska och språkliga justeringar som bl.a. innebär att upplysningsbestämmelsen tas bort. De överväganden som gjorts i det tidigare lagstiftningsärendet beträffande dessa ändringar i rättegångsbalken gör sig lika starkt gällande för granskning och bevarande av uppgifter enligt den nya lagen. Det framstår därför som lämpligt att bestämmelsen om granskning och bevarande i den nya lagen utformas på ett liknande sätt.

Det kan vidare konstateras att utredningens förslag inte innehåller någon uppgift om vem som får granska materialet. En sådan upplysning finns i motsvarande bestämmelser om granskning och bevarande i övriga

regelverk om hemliga tvångsmedel (27 kap. 24 § rättegångsbalken, 28 § lagen om hemlig dataavläsning, 13 § lagen om åtgärder för att förhindra särskilt allvarliga brott och 20 § lag om särskild kontroll av vissa utläningar). Att bestämmelsen inte finns med framstår som ett förbiseende och det finns, liksom i övriga regelverk, ett behov av att reglera vem som får granska materialet. Eftersom det endast kommer att vara rätten, en åklagare eller Polismyndigheten som behöver ha tillgång till materialet bör det även vara dessa som får granska de inhämtade uppgifterna.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att utredningens förslag bör genomföras med de tillägg och ändringar som framgår ovan. De rör sig i samtliga fall om mindre tillägg och ändringar i förhållande till utredningens förslag som inte bedöms ha någon negativ påverkan på den personliga integriteten eller andra motsstående intressen. Som utredningen föreslår bör bestämmelsen om granskning och bevarande omfatta all tvångsmedelsanvändning enligt den nya lagen, dvs. både hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning. Detta gäller även om bestämmelsen utformas med beaktande av de ändringar av rättegångsbalkens bestämmelser som trädde i kraft den 1 oktober 2023.

6.5 Sekretess vid tillämpningen av den nya lagen

Utkastets förslag: Den sekretess som gäller för uppgift som hänför sig till eller förekommer i angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott ska även gälla vid användning av tvångsmedel i ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

En förhandling i ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska få hållas inom stängda dörrar.

Utredningens förslag överensstämmer inte med utkastets. Utredningen föreslår inte någon komplettering av sekretesslagstiftningen eller av möjligheterna att hålla en förhandling inom stängda dörrar

Remissinstanserna: *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* anser att det behöver göras en närmare analys av om det med anledning av den nya lagen krävs någon ändring i sekretesslagstiftningen.

Skälen för utkastets förslag

Det behöver införas nya sekretessbestämmelser till skydd för allmänna och enskilda intressen

Syftet med hemliga tvångsmedel är att i brottsbekämpande syfte inhämta information utan att den som är föremål för åtgärden är medveten om det. Det är alltså av avgörande betydelse att tvångsmedelsanvändningen omgärdas av sekretess hos berörda myndigheter för att verktyget ska kunna användas effektivt. I detta avseende saknar det betydelse om informationsinhämtningen sker under en förundersökning eller i syfte att verkställa en frihetsberövande påföljd. I ärenden enligt den nya lagen

kommer det därmed att finnas uppgifter som, om de blir offentliga, kan äventyra syftet med tvångsmedelsanvändningen. Förutom uppgifter i förhållande till enskilda personer kan det också handla om uppgifter om generella utredningsmetoder hos polis och åklagare som skulle kunna äventyra framtida utredningar om de röjdes. Dessutom kan det vid tvångsmedelsanvändningen komma fram överskottsinformation som, om den blir allmänt tillgänglig, skulle kunna äventyra pågående brottsutredningar. Det är inte heller osannolikt att en person kan vara föremål för hemliga tvångsmedel i flera syften och att hemlig övervakning av elektronisk information sker med stöd av tillstånd både enligt rättegångsbalken och den nya lagen. I dessa fall skulle det bli problematiskt med olika sekretessregler för samma uppgifter.

I ärenden enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder kommer det av naturliga skäl att finnas uppgifter om enskilda personer. Det handlar dels om uppgifter om den eftersökte själv, dels om uppgifter om andra personer som framkommer när den eftersöktes telefon övervakas, bl.a. information om vilka telefonnummer den eftersökte har kontakt med och vid vilka tidpunkter. Det kan också finnas uppgifter om i vilket geografiskt område den elektroniska kommunikationsutrustningen (mobiltelefoner eller andra utrustningar som kan användas för elektronisk kommunikation) finns eller har funnits. Övervakning av detta slag kan avse såväl historiska uppgifter som övervakning i realtid. Med stöd av dessa uppgifter går det att göra en detaljerad kartläggning av en persons kontakter och rörelsemönster och uppgifterna är därför mycket skyddsvärda ur integritetssynpunkt. Det är vidare inte enbart personen som håller sig undan från en frihetsberövande påföljd som kan bli föremål för hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen, utan även andra personer som det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta. Detsamma gäller om det är fråga om en s.k. masttömning.

Myndigheterna kommer alltså att hantera uppgifter inom ramen för ett ärende som behöver skyddas. Den sekretess som gäller hos myndigheterna vid användning av tvångsmedel finns i 18 kap. och 35 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* påpekar att det är mycket tveksamt om användning av hemliga tvångsmedel för att möjliggöra verkställighet av påföljder rymms inom den nuvarande regleringen.

Sekretess enligt 18 kap. 1 § första stycket och 35 kap. 1 § första stycket 2 offentlighets- och sekretesslagen förutsätter att det handlar om uppgifter som avser användning av tvångsmedel i brottmål eller annan verksamhet för att förebygga brott. Det kan dock på goda grunder ifrågasättas om ärenden enligt den nya lagen är att betrakta som brottmål eller annan verksamhet för att förebygga brott. Den befintliga sekretessregleringen bedöms därmed inte ge ett tillräckligt starkt skydd för uppgifter som kommer att finnas i ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

För att en ny sekretessbestämmelse ska införas krävs det även att intresset av sekretess väger tyngre än intresset av insyn. En grundläggande utgångspunkt är att den offentliga verksamheten angår alla medborgare och att den därför ska ske under allmän insyn. Myndigheternas verksamhet ska så lång som möjligt bedrivas i öppna former då detta bl.a. bidrar till att

främja allmänhetens förtroende för myndigheterna. Behovet av insyn är särskilt stort i sådan offentlig verksamhet som innehåller inslag av myndighetsutövning. Med tanke på de vidsträckta maktbefogenheter som myndigheter föreslås ges vid handläggningen av ärenden enligt den nya lagen är en given utgångspunkt att allmänheten bör ha insyn i verksamheten så att den fortlöpande kan kontrolleras.

Samtidigt är en förutsättning vid användning av hemliga tvångsmedel att den som är föremål för åtgärden inte är medveten om detta. Det är alltså av avgörande betydelse att tvångsmedelsanvändningen omgärdas av sekretess hos berörda myndigheter. Ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder motiveras av det allmänna intresset av att säkerställa att utdömda straff verkställs och på så sätt även upprätthålla allmänhetens förtroende för rättsväsendet. Det finns ett starkt allmänt intresse av att kunna skydda uppgifterna i ett sådant ärende. Det finns även ett starkt enskilt skyddsintresse när det gäller de uppgifter om enskildas förhållanden som kan finnas i ett ärende.

Vid en avvägning mellan sekretessintresset och intresset av insyn i myndigheternas verksamhet görs bedömningen att det är motiverat att införa regler om sekretess till skydd för allmänna och enskilda intressen.

Utformning och placering av sekretessbestämmelserna

Den brist som har identifierats i den nuvarande sekretesslagstiftningen är att uppgifter som finns i ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder inte skulle skyddas hos myndigheterna. Det finns i den befintliga regleringen sekretessbestämmelser som tar sikte på uppgifter som avser användningen av hemliga tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott. Ärenden som hanteras enligt den nya lagen kommer i huvudsak att följa samma regler som vid användning av hemliga tvångsmedel under en förundersökning eller i preventivt syfte. Eftersom det handlar om samma tvångsmedel är det lämpligt och ändamålsenligt att samma sekretess och terminologi även gäller vid användning av tvångsmedel enligt den nya lagen. Däremot finns det skäl att begränsa sekretessen till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel.

Detta innebär att sekretess ska gälla för en uppgift som hänför sig till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. I likhet med vad som gäller för användning av hemliga tvångsmedel i brottmål gäller sekretess med ett rakt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för offentlighet. Eftersom sekretess gäller för en uppgift som hänför sig till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel följer sekretessen med uppgiften när den lämnas vidare till en annan myndighet.

För uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden bör sekretess däremot gälla om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i ett ärende enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. Sekretess

gäller därmed för sådana uppgifter med ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för sekretess.

Sekretessbestämmelserna bör placeras i anslutning till nuvarande bestämmelser som avser användning av tvångsmedel, dvs. genom ett tillägg till 18 kap. 1 § första stycket och 35 kap. 1 § första stycket 2 offentlighets- och sekretesslagen. Sekretessbestämmelsernas placering innebär att tystnadsplikten enligt 18 kap. 1 § delvis begränsar rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt 18 kap. 19 § andra stycket offentlighets- och sekretesslagen. Även med beaktande av den restriktivitet som ska gälla vid inskränkningar av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter är det motiverat att låta sekretessen delvis begränsa meddelarfriheten.

Rättens möjligheter att fatta beslut om stängda dörrar

Utgångspunkten är att domstolsförhandlingar ska vara offentliga. Rätten kan dock under vissa förhållanden besluta om undantag från den principen och hålla en förhandling inom stängda dörrar (5 kap. 1 § rättegångsbalken). Så är t.ex. fallet vid förhandlingar i ärenden om tillstånd till hemliga tvångsmedel under en förundersökning. Om en sekretessbelagd uppgift läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat (43 kap. 5 § andra stycket offentlighets- och sekretesslagen).

Det kommer att hållas domstolsförhandlingar i ärenden om hemlig dataavläsning enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. Det finns således ett behov av att även i dessa ärenden kunna skydda känsliga uppgifter genom att hålla förhandlingarna inom stängda dörrar och det bör införas en sådan möjlighet.

6.6 Följdändringar

Utkastets förslag: Regleringen om hemlig dataavläsning i den nya lagen ska tidsbegränsas att gälla till utgången av mars 2025.

Utkastets bedömning: Det bör inte införas någon ytterligare reglering för den personuppgiftsbehandling som kommer att ske i anledning av förslagen.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer delvis med utkastets. Utredningen föreslår inte att reglerna om hemlig dataavläsning i den nya lagen ska tidsbegränsas.

Remissinstanserna: *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* anser att det behöver göras en närmare analys av om det med anledning av den nya lagen krävs någon ändring i regleringen om personuppgiftsbehandling.

Skälen för utkastets förslag och bedömning

Hanteringen av personuppgifter

Brottsdatalagen (2018:1177) gäller vid behandling av personuppgifter som utförs av behöriga myndigheter i syfte att förebygga, förhindra eller

upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet (1 kap. 2 §).

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden väcker frågan om den nya lagen kräver någon ändring i regleringen om personuppgiftsbehandling då den kommer att medföra personuppgiftsbehandling som faller under brottsdatalagens tillämpningsområde. Nämnden anser att det bör analyseras och övervägas om tillämpningsområdet för lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område (polisens brottsdatalag) behöver utvidgas till att avse även verkställighet av straffrättsliga påföljder.

Som nämnden påpekar omfattar lagen (2018:1697) om åklagarväsendets behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område personuppgiftsbehandling för ändamålet verkställighet av straffrättsliga påföljder (1 kap. 1 §). Polisens brottsdatalag gäller utöver brottsdatalagen när Polismyndigheten behandlar uppgifter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa upp börd eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet (1 kap. 1 §). Något underlag för att bedöma om en sådan utvidgning som Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden nämner är lämplig, och om den skulle kräva ytterligare följdändringar, finns inte i detta lagstiftningsärende (jfr propositionen Personuppgiftsbehandling i viss verksamhet som rör allmän ordning och säkerhet – anpassningar till EU:s dataskyddsreform, prop. 2018/19:65 s. 161). Det bör därför inte göras någon ändring i polisens brottsdatalag eller införas någon ytterligare reglering för den personuppgiftsbehandling som kommer att ske i anledning av förslagen.

Regleringen om att hemlig dataavläsning ska få användas i den nya lagen ska tidsbegränsas

För att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheterna har effektiva verktyg är det viktigt att möjligheten att använda hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att verkställa en frihetsberövande påföljd även omfattar hemlig dataavläsning. Det utökade användningsområdet för hemlig dataavläsning innebär samtidigt att riskerna för enskildas personliga integritet ökar.

Av integritetsskäl har flera lagar och bestämmelser som rör hemliga tvångsmedel inledningsvis begränsats i tiden för att sedan utvärderas. Lagen om hemlig dataavläsning, som trädde i kraft den 1 april 2020, har tidsbegränsats till utgången av mars 2025. En särskild utredare har i uppdrag att utvärdera lagen inför ett ställningstagande om den bör permanentas och om den i så fall bör ändras i något avseende (dir. 2022:82). I konsekvens med detta bör även bestämmelserna om hemlig dataavläsning i den nya lagen tidsbegränsas till utgången av mars 2025.

7 Hemliga tvångsmedel i syfte att hitta utlänningar som missköter sin anmälningsskyldighet

Utkastets bedömning: De utökade möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera utlänningar som missköter sin anmälningsskyldighet medför inget behov av ytterligare lagändringar.

Utredningens bedömning överensstämmer med utkastets.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i frågan. *Göteborgs tingsrätt* påpekar att det inte framgår hur överskottsinformation förväntas hanteras inom ramen för det nya förslaget.

Skälen för utkastets bedömning: Som konstateras i avsnitt 4 bör det vara möjligt att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för samtliga uppgifter och hemlig dataavläsning avseende kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter för att hitta en utlänning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Det finns sedan tidigare en möjlighet att i detta syfte använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för att hämta in uppgifter om var en elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (5 kap. 5 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar). Det är vidare möjligt att använda hemlig dataavläsning i andra syften än det nu aktuella, t.ex. för att klarlägga om en utlänning som omfattas av lagen planerar att begå brott (9 § lagen om hemlig dataavläsning).

Som utredningen föreslår bör den utvidgade möjligheten till hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera en utlänning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet föras in i befintliga bestämmelser i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar och lagen om hemlig dataavläsning. Bestämmelserna i respektive lag om bl.a. begränsningar och handläggningen kommer då att bli tillämpliga, vilket innebär att de rättssäkerhetsgarantier som i dag finns i regelverken när det gäller tvångsmedelsanvändningen kommer att gälla även inom det utökade tillämpningsområdet. Det innebär att tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation endast får beviljas om det finns särskilda skäl medan ett tillstånd till hemlig dataavläsning kräver synnerliga skäl. Hemlig dataavläsning får dessutom endast riktas mot en utlänning som omfattas av vissa avvisnings- eller utvisningsbeslut. Därutöver kommer även dagens regler om domstolsprövning, interimistiska beslut, tillståndsbeslutens innehåll, upphävande av tillstånd, hantering av insamlat material samt tillsyn och kontroll gälla inom det utökade tillämpningsområdet.

Göteborgs tingsrätt anser att det inte framgår hur överskottsinformation förväntas hanteras inom ramen för det nya förslaget. Utredningen berör inte frågan om överskottsinformation särskilt.

I samband med att lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar infördes gjordes överväganden kring hur användandet av överskottsinformation skulle hanteras. Regeringen konstaterade då att

överskottsinformation skulle få användas inte bara för att inleda en förundersökning eller tillföras en pågående förundersökning eller förhindra förestående brott utan även för annat ändamål än det som legat till grund för åtgärden. Det krävs dock starka skäl för att få använda överskottsinformation som har kommit fram i Säkerhetspolisens verksamhet för något annat ändamål än det som har föranlett användningen av tvångsmedlet. Sekretess torde också i de flesta fall hindra användningen av överskottsinformationen. Utgångspunkten är att uppgifter från hemliga tvångsmedel ska förstöras (prop. 2021/22:131, s. 183–184). Bestämmelsen om överskottsinformation i lagen motsvarar den bestämmelse om överskottsinformation som infördes i bl.a. rättegångsbalken den 1 oktober 2023 (5 kap. 23 § lagen om särskild kontroll av vissa utläningar).

För enskilda innebär användningen av hemliga tvångsmedel ett ingrepp i den personliga integriteten. Att använda de uppgifter som tvångsmedlen genererar för andra ändamål kan ses som ytterligare ett intrång. Bestämmelserna om användningen av överskottsinformation i lagen om särskild kontroll av vissa utläningar avser, förutom uppgifter som har framkommit vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, även uppgifter som framkommit vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning. Regleringen omfattar således åtgärder som, sett ur ett integritetsskyddsperspektiv, är än mer känsliga än den utökade användningen av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som nu föreslås. Detsamma gäller regleringen i 9 § lagen om hemlig dataavläsning då den utökade möjligheten till hemlig dataavläsning som föreslås är begränsad till kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter.

Mot denna bakgrund och då de överväganden som gjordes när lagen om särskild kontroll av vissa utläningar infördes alltjämt är aktuella bedöms det vara en lämplig ordning att överskottsinformationen fortsatt hanteras på samma sätt som idag. Sammanfattningsvis bedöms de utökade möjligheterna att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i syfte att lokalisera en utläning som misskött sin anmälningsskyldighet inte medföra något behov av ytterligare lagändringar.

8 Bättre tillgång till abonnemangsuppgifter

Utkastets förslag: Det ska införas en skyldighet för tillhandahållare av ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst, som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst, att på begäran lämna ut uppgifter om abonnemang till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen om myndigheten bedömer att uppgiften behövs för att myndigheten ska kunna lokalisera en person i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder eller lokalisera en utläning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Utredningens förslag överensstämmer med utkastets. Utredningen föreslår en delvis annan språklig utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna instämmer eller har ingen invändning mot förslaget. De brottsbekämpande myndigheterna, däribland *Polismyndigheten*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Tullverket* och *Säkerhetspolisen*, anser att förslaget kan förbättra möjligheterna att hitta eftersökta personer.

Skälen för utkastets förslag

Abonnemangsuppgifter – en värdefull pusselbit

Myndigheternas möjligheter att få tillgång till abonnemangsuppgifter, i den mån de inte är allmänt tillgängliga i exempelvis nummerupplysningstjänster, regleras i lagen om elektronisk kommunikation. De brottsbekämpande myndigheterna har bl.a. rätt att efter begäran få ut en uppgift om ett abonnemang direkt från en tillhandahållare av ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst när uppgiften gäller misstanke om brott eller brottslig verksamhet (9 kap. 33 § första stycket 2 lagen om elektronisk kommunikation). Inhämtning av sådana uppgifter kan ske både i en förundersökning och i underrättelseverksamhet. Det finns däremot ingen skyldighet för en operatör att lämna ut abonnemangsuppgifter för att myndigheterna ska lokalisera en eftersökt person i syfte att verkställa en frihetsberövande påföljd eller för att hitta en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

I arbetet med att lokalisera en eftersökt person kan det vara användbart för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen att veta om den eftersökte har någon kommunikationsutrustning som skulle kunna spåras. Tillgången till abonnemangsuppgifter kan då vara en förutsättning för att myndigheterna över huvud taget ska kunna få fram uppgifter om vilket eller vilka telefonnummer som är aktuella att titta närmare på.

Sedan augusti 2022 får den som tillhandahåller en förbetald allmänt tillgänglig nummerbaserad interpersonell kommunikationstjänst eller en förbetald internetanslutningstjänst inte ge tillgång till tjänsten utan att dessförinnan ha registrerat viss information om användaren (9 kap. 24 och 25 §§ lagen om elektronisk kommunikation). Detta har medfört att möjligheten att få tillgång till abonnemangsuppgifter har blivit än mer användbar för Polismyndigheten och Säkerhetspolisen när det gäller information om en viss persons tillgång till en kommunikationsutrustning.

Som bl.a. *Polismyndigheten* och *Säkerhetspolisen* lyfter fram kan abonnemangsuppgifter ge de brottsutredande myndigheterna värdefulla pusselbitar i arbetet med att lokalisera eftersökta personer och bidra till att arbetet blir mer effektivt. Det finns således ett behov av att kunna hämta in abonnemangsuppgifter i större omfattning än vad som i dag är möjligt.

Risker för den personliga integriteten och proportionalitet

Lagstiftningsåtgärder som avser behandling av uppgifter om användarna av elektroniska kommunikationsmedels fysiska identiteter som sådana

anses utgöra mindre allvarliga ingrepp i rätten till personlig integritet som bl.a. inte kräver att tillgången är begränsad till allvarlig brottslighet (se bl.a. EU-domstolens dom i förenade målen C-793/19 och C-794/19, punkt 97–99, i förenade målen C-511/18, C-512/18 och C-520/18, punkt 157–159 och i målet C-207/16, punkt 59–61, och RK 2018:1). Möjligheten att inhämta abonnemangsuppgifter finns redan i dag och några nya risker för den personliga integriteten bedöms inte uppkomma. Utredningens förslag om en utvidgad möjlighet för de brottsutredande myndigheterna att inhämta abonnemangsuppgifter bedöms därför förenliga med reglerna i regeringsformen, Europakonventionen och EU-rätten.

När det gäller den proportionalitetsbedömning som alltid ska göras kan man utgå från att fler personer kommer att bli föremål för åtgärden om användningsområdet utökas. Likväl görs i likhet med utredningen bedömningen att skälen för att införa möjligheten väger tyngre. Det bör därför, som utredningen föreslår, införas en skyldighet för en operatör att på begäran lämna ut uppgifter om abonnemang till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen när myndigheterna bedömer att uppgiften behövs för att kunna lokalisera en eftersökt person i syfte att möjliggöra verkställighet av en frihetsberövande påföljd eller för att lokalisera en utlännning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Uppgifterna ska hållas ordnade och lämnas ut skyndsamt

När abonnemangsuppgifter lämnas ut till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen enligt de nu föreslagna bestämmelserna bör motsvarande krav ställas på operatörerna som vid utlämnande av abonnemangsuppgifter för brottsbekämpande ändamål (9 kap. 29 b § lagen om elektronisk kommunikation). Kraven innebär bl.a. att den operatör som lämnar ut uppgifterna ska göra detta skyndsamt samt i ett format som gör att uppgifterna enkelt kan tas om hand av mottagaren. Det bör införas en särskild bestämmelse om detta.

9 Underrättelse om hemliga tvångsmedel

9.1 En ändrad slutpunkt för underrättelseskyldigheten

Utkastets förslag: Om det på grund av risk för men för utredningen eller sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse till den som berörts av hemliga tvångsmedel inom ett år och sex månader från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om det kan ske utan men för utredningen och sekretess inte längre gäller.

En underrättelse ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

Utredningens förslag överensstämmer med utkastets. Utredningen föreslår en delvis annan språklig utformning av bestämmelsen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* menar att förslaget löser de problem och brister som nämnden uppmärksammat i den framställan (Ju2021/01982) som föranlett att frågan utretts. Nämnden anför vidare att det bör tydliggöras vad som avses med tvångsmedelsanvändningens avslutande och föreslår, som ett möjligt alternativ, att låta det datum då tillståndet beslutas vara utgångspunkt för fristen.

Flera remissinstanser, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Stockholms tingsrätt*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* samt *Aklagarmyndigheten* anser att det behövs ett förtydligande i fråga om tidsfristen i situationer där flera tillstånd löper parallellt. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* förordar att separata frister ska löpa för varje hemligt tvångsmedel. *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* anser att en mer ändamålsenlig reglering skulle vara om fristen i stället började löpa när det sista hemliga tvångsmedlet riktat mot viss person avslutats i ärendet. *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* anför att tidsfristens längd om ett år och sex månader är lämpligt. *Institutet för mänskliga rättigheter* framför att en frist som utgår från tvångsmedelsanvändningens avslutande kan medföra något färre underrättelser till enskilda än i dag, då det många gånger på grund av sekretess eller risk för men för utredningen inte kan lämnas en sådan underrättelse medan förundersökningen fortfarande pågår. Förslaget kan vara svåröreligt med Europadomstolens praxis om det fortfarande uppstår situationer när den enskilde berövas möjligheten att ifrågasätta användningen.

Skälen för utkastets förslag

Underrättelseskyldigheten garanterar rättssäkerheten

När hemliga tvångsmedel har använts ska som utgångspunkt den som har berörts så långt som möjligt underrättas om tvångsmedelsanvändningen i efterhand (27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken, 28 § lagen om hemlig dataavläsning och 16–18 §§ lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott). Detta är en viktig rättssäkerhetsgaranti och genom underrättelsen ges den enskilde möjlighet att bedöma det integritetsintrång som har skett och reagera om han eller hon anser att åtgärden har varit felaktig. En skyldighet för utövaren att i efterhand lämna en underrättelse om att hemliga tvångsmedel har använts kan även ha en återhållande verkan på användningen och bidra till att prövningen inför ett beslut sker på ett mer noggrant sätt (propositionen *Ytterligare rättssäkerhetsgarantier vid användandet av hemliga tvångsmedel m.m.*, prop. 2006/07:133 s. 30).

Rätten att bli underrättad om att ett hemligt tvångsmedel har använts omfattar inte bara den som har varit direkt utsatt för åtgärden, vilket oftast är den misstänkte, utan även vissa andra personer som berörts av densamma. Om åtgärden t.ex. har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även innehavaren underrättas. Någon underrättelseskyldighet gäller inte vid tvångsmedelsanvändning enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. Detta eftersom insynen i *Säkerhetspolisens* verksamhet är begränsad, vilket främst motiveras med

hänsyn till Sveriges säkerhet (propositionen Nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden, prop. 2021/22:131 s. 187).

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades (27 kap. 31 § rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning). Någon underrättelse ska dock inte lämnas om det gäller sekretess för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen utan då ska underrättelsen skjutas upp (27 kap. 33 § rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning).

Den åklagare som har varit förundersökningsledare är ansvarig för att underrättelseskyldigheten iakttas och ska återkommande pröva frågan om sekretess fortfarande gäller eller om underrättelse ska lämnas till den enskilde. Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse när det har förflutit ett år från det att förundersökningen avslutades behöver någon underrättelse inte lämnas i ärendet och bevakningen av sekretessfrågan kan upphöra. I dessa fall är åklagaren i stället skyldig att underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om tvångsmedelsanvändningen (14 b § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har till uppgift att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheterna vid användning av hemliga tvångsmedel bedriver sin verksamhet på ett lagligt vis. Nämnden har också en skyldighet att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon varit föremål för hemliga tvångsmedel och om användningen av tvångsmedlet har varit i enlighet med lag eller annan författning (1 och 3 §§ lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet).

Tidpunkten för när underrättelseskyldigheten inträder enligt lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott är utformad på ett annat sätt än i rättegångsbalken på grund av de speciella förutsättningarna i den typ av ärenden lagen avser. Underrättelseskyldigheten är också begränsad till ärenden som gäller vissa allvarliga brott. Bestämmelserna innebär att underrättelse om det hemliga tvångsmedlet ska lämnas så snart det kan ske efter att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades.

Användningsområdet för hemliga tvångsmedel har utökats på senare tid, bl.a. genom de lagändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2023 (prop. 2022/23:126). Den ökade användningen av hemliga tvångsmedel medför ett ökat behov av att det regelmässigt kommer till stånd en prövning av om någon enskild ska underrättas. Detta gäller inte minst när det hemliga tvångsmedlet har riktats mot någon annan än den misstänkte. För att enskilda ska kunna ta till vara sin rätt och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska kunna utföra sitt granskande uppdrag på ett tillfredställande sätt är det också av stor vikt att frågan om underrättelse prövas inom rimlig tid efter tvångsmedelsanvändningen. Om varken den enskilde eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden underrättas om tvångsmedelsanvändningen fungerar inte rättssäkerhetskontrollen som lagstiftaren har avsett. Det är vidare viktigt att reglerna är tydliga och utformade utifrån en rimlig avvägning mellan samhällets behov och skyddet för den enskildes rättigheter.

Underrättelseskyldigheten ska alltid prövas slutligt

Enligt nuvarande reglering i rättegångsbalken finns ingen yttersta tidpunkt för när frågan om underrättelse ska prövas slutligt. När en förundersökning pågår under lång tid finns det därför risk för att en sådan prövning, på grund av sekretess eller risk för men för utredningen, kommer till stånd väldigt sent eller inte alls. Det är framför allt personer som inte själva har varit misstänkta som drabbas av sen eller utebliven underrättelse, men även personer som varit misstänkta under en lång tid utan att förundersökningen kommer till ett sådant läge att den kan avslutas beträffande honom eller henne.

Till detta kommer att många av de brott där hemliga tvångsmedel används under förundersökningen inte preskriberas. Normalt utgör ett brotts preskription den yttersta gränsen för hur länge en förundersökning får bedrivas och därmed en slutpunkt även för prövningen av underrättelseskyldigheten. I de fall brottet inte preskriberas finns ingen sådan yttersta tidsgräns för prövningen med konsekvensen att varken den enskilde eller Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden får veta att tvångsmedel har använts. Värde av en underrättelse avklingar dessutom ju längre tid som har förflutit från tvångsmedelsanvändningen eftersom det blir svårare för både den enskilde och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden att ta ställning till om åtgärden varit korrekt (jfr prop. 2006/07:133 s. 47). En sådan ordning är inte tillfredsställande.

För att undvika situationer som dessa framstår det som lämpligt att, som utredningen föreslår, införa en yttersta tidsfrist för när frågan om underrättelse ska prövas slutligt. På så sätt kommer en underrättelse alltid att ske antingen till den enskilde eller till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden senast vid en viss bestämd tidpunkt. Frågan är hur den tidpunkten ska bestämmas.

En tidsfrist om ett och ett halvt år från det att respektive tvångsmedel avslutades

Som utredningen föreslår och en majoritet av remissinstanserna ställer sig bakom, bl.a. *Civil Rights Defenders* bör underrättelsefrågan alltid prövas slutligt när det har gått en viss tid från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades. Den största fördelen med en sådan reglering är att den innebär en garanti för att frågan om underrättelse alltid prövas inom en viss tid från det att tvångsmedlet verkställdes, oavsett vilken roll den enskilde haft under förundersökningen och oavsett om förundersökningen har avslutats eller inte. En liknande ordning gäller redan när hemliga tvångsmedel används med stöd av en europeisk utredningsorder (3 kap. 36 § lagen om en europeisk utredningsorder) och har således ansetts godtagbar i andra sammanhang.

Den föreslagna regleringen innebär att tiden ska räknas från den tidpunkt då verkställighetsåtgärden slutfördes, oavsett vilken tidsperiod som åtgärden avsett. Detta medför, precis som *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* påpekar, att ett informationsutbyte mellan åklagaren och den verkställande myndigheten måste ske. Detta borde dock inte innebära någon större arbetsbörda för myndigheterna, särskilt inte då åklagaren redan har ett intresse av att följa upp huruvida verkställighetsåtgärden är slutförd eller inte. Det kan också konstateras att

de brottsutredande myndigheterna har väl upparbetade kontaktvägar sinsemellan. *Åklagarmyndigheten* framför inte några farhågor i detta avseende och invänder inte heller mot att tidsfristen räknas från tvångsmedelsanvändningens avslutande.

Som lyfts av *Institutet för mänskliga rättigheter* kan en frist som utgår från tvångsmedelsanvändningens avslutande medföra något färre underrättelser till enskilda än i dag. Sett till sin helhet kommer regleringen dock att innebära en förbättring för den enskilde eftersom frågan om underrättelse alltid kommer att prövas slutligt vid en viss tidpunkt. Det innebär att åtminstone Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden alltid kommer att få en underrättelse om tvångsmedelsanvändningen (14 b § förundersökningskungörelsen). Den befarade effekten kan dessutom förväntas bli förhållandevis liten om tidsfristen görs tillräckligt lång.

Flera remissinstanser, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Stockholms tingsrätt*, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden samt *Åklagarmyndigheten*, anser att det behövs ett förtydligande i fråga om tidsfristen i situationer där flera tillstånd löper parallellt. Dessa remissinstanser anför bl.a. att det inte är ovanligt att en enskild som är föremål för hemliga tvångsmedel under en viss period kan vara föremål för flera olika åtgärder. Användningen kan således avslutas vid olika tidpunkter och det bör därför förtydligas om det i en sådan situation kommer löpa en eller flera separata frister. *Ekobrottsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* föreslår en gemensam frist för all tvångsmedelsanvändning som börjar löpa när det sista hemliga tvångsmedlet riktat mot en viss person avslutats. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden förordar separata frister för varje hemligt tvångsmedel.

Med tanke på att sekretessprövningen kan resultera i skilda utfall för uppgifter från olika hemliga tvångsmedel som avser en och samma enskild görs i likhet med Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden bedömningen att det bör löpa en frist för varje hemligt tvångsmedel. Om flera hemliga tvångsmedel har använts löper alltså en frist för varje tvångsmedel.

Som utredningen föreslår och ingen remissinstans invänder mot bör tidsfristens längd vara ett år och sex månader. Liksom är fallet enligt nuvarande ordning bör en underrättelse bara lämnas om det inte föreligger sekretess eller risk för men för utredningen. Detta bör framgå uttryckligen av bestämmelsen.

Underrättelse behöver inte lämnas till avlidna och till juridiska personer som har upphört

Syftet med en underrättelse är att den enskilde ska kunna ta ställning till om han eller hon har utsatts för en integritetskränkning. Det händer att den som ska underrättas har avlidit eller, om det rör en juridisk person, har upphört. *Åklagarmyndigheten* har i dessa fall låtit frågan om underrättelse förfalla då syftet med underrättelsen inte längre kan uppnås (*Hemliga tvångsmedel – hantering i vissa avseenden*, RåV 2022:25, s. 58). I likhet med utredningen bedöms den tolkning som *Åklagarmyndigheten* gör vara rimlig. En underrättelse ska inte behöva lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som

underrättelsen avser har upphört. Detta bör, som utredningen föreslår, komma till tydligt uttryck i lagtexten.

9.2 Underrättelse enligt den nya lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Utkastets förslag: Det ska finnas en skyldighet för åklagaren att underrätta den eftersökte som har utsatts för en åtgärd enligt lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. Även innehavaren av ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem ska underrättas, om denna är någon annan än den eftersökte.

Bestämmelserna om underrättelsens innehåll ska motsvara vad som gäller enligt rättegångsbalken respektive lagen om hemlig dataavläsning.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades, men behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse ska inte heller behöva lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse. Om det gäller sekretess för uppgifterna ska underrättelsen skjutas upp. Om det på grund av sekretess eller på grund av att ärendet inte avslutats, inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år och sex månader från det att den hemliga tvångsmedelsanvändningen avslutades ska åklagaren slutligt pröva frågan och får då besluta att inte lämna en underrättelse till den enskilde.

De brottsutredningar inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde som är undantagna från underrättelseskyldighet enligt rättegångsbalkens regler ska vara undantagna även enligt den nya lagen.

En underrättelse ska inte lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört att existera.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med utkastets. Utredningen föreslår inte något undantag från underrättelseskyldigheten när den person som underrättelsen avser har avlidit eller, om det rör en juridisk person, har upphört att existera. Utredningen föreslår inte heller att en underrättelse enligt den nya lagen ska innehålla en uppgift om syftet med tvångsmedelsanvändningen. Utredningen föreslår även en delvis annan språklig och redaktionell utformning av bestämmelserna.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Åklagarmyndigheten* framför att en underrättelse enligt den nya lagen bör innehålla en uppgift om att det hemliga tvångsmedlet har beslutats för att lokalisera personen i syfte att verkställa påföljd.

Skälen för utkastets förslag: Skyldigheten för åklagaren att underrätta den enskilde om att denne varit utsatt för hemliga tvångsmedel är en viktig rättssäkerhetsgaranti som bör finnas även när hemliga tvångsmedel

används i syfte att lokalisera personer som undandrar sig verkställighet av en frihetsberövande påföljd.

Tvångsmedel enligt den föreslagna nya lagen kan riktas både mot den eftersökte och personer som han eller hon kan förväntas ha kontakt med. I likhet med utredningen görs bedömningen att rättegångsbalkens regler om vem som ska underrättas, vad underrättelsen ska innehålla och när en underrättelse inte behöver lämnas eller kan skjutas upp i allt väsentligt är tillämpliga även på förfaranden enligt den nya lagen. Eftersom tvångsmedelsanvändningen enligt den nya lagen inte sker inom ramen för en förundersökning utan i ett ärende om lokalisering av en eftersökt person behöver reglerna dock anpassas i vissa delar. Det är därför lämpligt att, som utredningen föreslår, reglerna tas in direkt i den nya lagen.

En underrättelse ska inte lämnas när de uppgifter som ska ingå i underrättelsen omfattas av sekretess enligt vissa närmare angivna bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (27 kap. 33 § rättegångsbalken). Samma sekretessbestämmelser bör, med de ändringar som nu föreslås i offentlighets- och sekretesslagen, kunna hindra att en underrättelse lämnas enligt den nya lagen.

När det gäller tidpunkten för underrättelsen knyter rättegångsbalkens regler an till tidpunkten för förundersökningens avslutande. Eftersom tvångsmedelsanvändningen enligt den nya lagen inte sker inom ramen för en förundersökning behöver tidpunkten vara en annan. I likhet med utredningen görs bedömningen att underrättelseskyldigheten bör inträda efter det att ärendet har avslutats, dvs. när den eftersökte har lokaliserats och frihetsberövats. En annan ordning skulle innebära en uppenbar risk för att åtgärden blir verkningslös och den eftersökte försvinner. Dessutom skulle det många gånger vara svårt att underrätta personen då själva syftet med tvångsmedlet är att ta reda på var han eller hon befinner sig. En underrättelse bör således lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i avslutades. Regleringen kommer då också att överensstämma med vad som gäller enligt lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

Som utredningen föreslår bör det även i den nya lagen införas en skyldighet för åklagaren att vid en viss tidpunkt slutligt pröva om en underrättelse ska lämnas, motsvarande det krav på slutlig prövning av underrättelseskyldigheten som föreslås i 27 kap. rättegångsbalken. Tidsfristen om ett år och sex månader från tvångsmedelsanvändningens avslutande framstår som rimlig och lämplig även i förhållande till den föreslagna nya lagen. Det avses att på förordningsnivå reglera frågan om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i de fall någon underrättelse enligt den nya lagen inte kan lämnas till en enskild.

I fråga om innehållet i underrättelsen föreslår utredningen att det bör finnas uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation bör underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett. Vid hemlig dataavläsning bör underrättelsen ange vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett. Detta överensstämmer i huvudsak med vad som gäller enligt rättegångsbalken och lagen om hemlig dataavläsning. Enligt rättegångsbalken ska en

underrättelse även innehålla uppgift om vilken brottsmisstanke som legat till grund för åtgärden.

I likhet med vad *Åklagarmyndigheten* framför får det anses vara lämpligt att även en underrättelse enligt den nya lagen innehåller en uppgift om syftet med tvångsmedelsanvändningen. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt lagen bör därför få uppgift om vilken dom som har legat till grund för verkställighet. Likaså bör den som inte är eller har varit eftersökt få uppgift om detta (jfr 17 § lag om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott).

Utredningen föreslår att det i rättegångsbalkens bestämmelser om underrättelseskyldighet ska införas ett undantag från underrättelseskyldigheten när en person är avliden eller en juridisk person har upphört att existera. Något motsvarande undantag föreslås inte gälla underrättelseskyldigheten enligt den nya lagen. Detta bedöms dock bero på ett förbiseende och eftersom skälen för en sådan reglering gör sig lika starkt gällande när personer ska underrättas om tvångsmedelsanvändning enligt den nya lagen bör det införas ett sådant undantag även i denna.

9.3 Undantaget för ringa integritetsintrång tas bort

Utkastets förslag: Undantaget från underrättelseskyldighet när hemliga tvångsmedel har använts i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer med utkastets.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för utkastets förslag: Om hemlig avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation som har skett i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett brott om integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa (27 kap. 31 § andra stycket rättegångsbalken). Ett ringa integritetsintrång kan exempelvis vara en enstaka inhämtning från en viss mobiltelefon som enligt vad som framkommit genom en basstationstömning har befunnit sig på en brottsplats när ett allvarligt brott har begåtts. Om inhämtningen inte leder till några ytterligare åtgärder kan integritetsintrånget i allmänhet anses vara ringa. Motsvarande gäller om innehavaren av den mobiltelefon som inhämtningen har avsett aldrig behöver identifieras (propositionen *De brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation*, prop. 2011/12:55 s. 106 och 135).

Som utredningen föreslår bör detta undantag från underrättelseskyldighet vid ringa integritetsintrång tas bort eftersom bestämmelsen har ett begränsat användningsområde och är svårtillämpad. Regleringen upplevs i praktiken försvåra arbetet för åklagarna snarare än att förenkla det. Ett borttagande av undantagsbestämmelsen bedöms inte

heller medföra några negativa konsekvenser för enskilda utan, tvärtom leda till att fler underrättelser lämnas.

9.4 Underrättelse till innehavare av platser som varit föremål för hemliga tvångsmedel

Utkastets förslag: Om hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har riktats mot en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen som utgångspunkt underrättas om tvångsmedelsanvändningen.

En underrättelse ska inte behöva lämnas till innehavaren av en plats om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett den skäligen misstänkte och integritetsintrånget för innehavaren kan antas vara ringa.

En underrättelse ska inte heller behöva lämnas när hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter har riktats mot en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillgång till.

Utredningens förslag överensstämmer med utkastets.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Civil Rights Defenders* påtalar att det är viktigt att det finns tydliga kriterier för vad som utgör ringa integritetsintrång. *Polismyndigheten* tillstyrker förslaget och understryker vikten av att tillämpningen av undantagsbestämmelsen inte blir för snäv. Det finns en mängd situationer där integritetsintrånget för att identifiera vem som är innehavare av platsen många gånger blir större än integritetsintrånget vid en kortvarig och helt tillfällig övervakning eller avlyssning av platsen. Undantaget behöver omfatta dessa situationer. *Åklagarmyndigheten* anför att undantagsregleringen är nödvändig då alternativet, att identifiera enskilda innehavare av platser som kortvarigt filmats eller avlyssnats, i allmänhet skulle innebära en avsevärd arbetsbörda.

Skälen för utkastets förslag: När hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillgång till ska även innehavaren av platsen underrättas, om inte sekretess hindrar att underrättelse sker (27 kap. 31 § rättegångsbalken). Underrättelseskyldigheten omfattar både fysiska och juridiska personer. Innehavaren kan vara någon annan än ägaren – det är det civilrättsliga besittningsbegreppet som avgör. En hyresgäst räknas t.ex. som innehavare av den bostad han eller hon hyr. Eftersom 28 § lagen om hemlig dataavläsning hänvisar till rättegångsbalkens regler om underrättelse gäller samma sak när hemlig dataavläsning som gäller kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter har riktats mot en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillgång till.

Den 1 oktober 2023 trädde lagändringar i kraft som innebär att tillstånd till hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning och motsvarande

hemlig dataavläsning i vissa fall kan knytas till den skäligen misstänkte i stället för till en viss plats. Då den nya regleringen skiljer på föremålet för beslutet, dvs. den misstänkte, och den plats som åtgärden riktas mot bör denna distinktion komma till uttryck även i bestämmelsen om underrättelse till innehavaren av en plats. Det är angeläget att innehavare av platser inte kommer i ett sämre läge för att tillståndet har knutits till den misstänkte i stället för till en viss plats. Underrättelseskyldigheten bör därför, i enlighet med utredningens förslag, gälla även när ett tillstånd till hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller motsvarande hemlig dataavläsning har knutits till den skäligen misstänkte och åtgärden har riktats mot en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till.

Det kan finnas situationer där tvångsmedelsanvändningen endast utgör ett begränsat integritetsintrång. Så kan exempelvis vara fallet när den misstänkte är föremål för hemlig kameraövervakning med hjälp av drönare och denne rör sig över ett antal villatomter, vilka blir kortvarigt filmade. I dessa fall har tomterna filmats närmast av en tillfällighet och integritetsintrånget för innehavarna måste betraktas som mycket litet. Dessutom skulle, som *Åklagarmyndigheten* påpekar, arbetsinsatsen för att lokalisera innehavarna i många fall bli omfattande. Som *Polismyndigheten* framför kan en sådan lokalisering därtill medföra ett större integritetsintrång än själva tvångsmedlet. En underrättelse bör därför inte behöva lämnas till innehavaren av en plats om hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller motsvarande hemlig dataavläsning har avsett den skäligen misstänkte och integritetsintrånget för innehavaren kan antas vara ringa.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utkastets förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2024.

Äldre bestämmelser om underrättelse om hemliga tvångsmedel ska tillämpas för tvångsmedelsanvändning som avslutats före ikraftträdandet.

Ändringarna i lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder som upphäver möjligheten att använda hemliga dataavläsning ska träda i kraft den 1 april 2025.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med utkastets. Utredningen föreslår inte några ändringar som upphäver möjligheten att använda hemlig dataavläsning i lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

Remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för utkastets förslag: Med hänsyn till det angelägna syftet att införa och förbättra möjligheterna att lokalisera vissa eftersökta personer bör lagändringarna träda i kraft så snart som möjligt. Det bedöms kunna ske den 1 juni 2024.

När det gäller processrättslig lagstiftning är huvudregeln att nya regler blir tillämpliga omedelbart. Det innebär att reglerna ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att regleringen har trätt i kraft. När det gäller de ändrade bestämmelserna om underrättelse uppstår frågan om de föreslagna reglerna ska tillämpas även på sådan tvångsmedelsanvändning som har skett före ikraftträdandet. När reglerna om underrättelse om användning av hemliga tvångsmedel infördes ansågs det inte praktiskt möjligt att tillämpa bestämmelserna på sådan tvångsmedelsanvändning som vid tidpunkten för ikraftträdandet redan hade avslutats. I övergångsbestämmelserna angavs det därför att underrättelse inte behövde lämnas beträffande sådan tvångsmedelsanvändning som hade avslutats före ikraftträdandet. I fråga om tvångsmedelsanvändning som pågick vid ikraftträdandet skulle underrättelse lämnas. Starka praktiska skäl talar för att motsvarande synsätt bör gälla även nu. Underrättelse enligt de ändrade bestämmelserna bör därför lämnas endast i fråga om tvångsmedelsanvändning som pågår den 1 juni 2024 eller som påbörjas därefter. I fråga om tvångsmedelsanvändning som avslutas före ikraftträdandet bör 27 kap. 31 och 33 §§ rättegångsbalken i sin äldre lydelse tillämpas.

I avsnitt 6.6 föreslås att möjligheten att använda hemlig dataavläsning i syfte att lokalisera en eftersökt person ska tidsbegränsas. Detta eftersom lagen om hemlig dataavläsning är tidsbegränsad och gäller till utgången av mars 2025. Ändringarna som upphäver möjligheten att använda hemlig dataavläsning i lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder bör därför träda i kraft den 1 april 2025.

11 Konsekvenser

Utkastets bedömning: Förslagen innebär sammantaget en ökad risk för intrång i den personliga integriteten men bidrar samtidigt till att förbättra möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att förhindra, utreda och lagföra brott samt att utdömda straff verkställs.

Förslagen leder till något ökade kostnader för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, de allmänna domstolarna och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Kostnadsökningarna bedöms inte vara större än att de kan hanteras inom berörda myndigheters befintliga ekonomiska ramar.

Utredningens bedömning stämmer överens med utkastets.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har ingen invändning mot bedömningen. *Göteborgs tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt* och *Domstolsverket* påpekar att förslagen innebär en högre arbetsbelastning och ökade kostnader för de allmänna domstolarna och att det är tveksamt om de ekonomiska konsekvenserna för Sveriges Domstolar ryms inom befintlig anslagsram. *Stockholms tingsrätt* efterlyser en djupare analys av hur många ärenden de föreslagna lagändringarna kan förväntas generera i domstolarna. Domstolsverket framhåller att konsekvenserna för de allmänna domstolarna måste bedömas samlat med förslagen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel i prop.

2022/23:126. *Domarnämnden* och Göteborgs tingsrätt framhåller att en tänkbar konsekvens av förslagen är att behovet av antalet förordnade offentliga ombud kan komma att öka. *Kriminalvården* framhåller att förslagen kan förväntas inverka på beläggningen i anstalter och häkten. *Institutet för mänskliga rättigheter* efterlyser en mer utförlig redogörelse för hur förslagen förhåller sig till Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och till FN:s konvention om barnets rättigheter. Flera remissinstanser, däribland *Sveriges advokatsamfund*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Integritetsskyddsmyndigheten*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, *Journalistförbundet* och *Svenska kyrkan*, påpekar att förslagen innebär ökade integritetsrisker och att användningen av hemliga tvångsmedel innebär ett stort ingrepp i den personliga integriteten för den som blir utsatt för det.

Skälen för utkastets bedömning

Konsekvenser för det brottsbekämpande arbetet

Förslagen syftar till att ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg i arbetet med att förhindra, utreda och lagföra brott genom att förbättra deras möjligheter att hitta eftersökta personer. Det kan handla om personer som håller sig undan ett beslut om anhållande eller häktning eller från verkställighet av straff. Det kan även vara fråga om personer som rymt eller avvikit från häkten, anstalter och särskilda ungdomshem, eller utläningar som utgör ett potentiellt säkerhetshot och som inte sköter sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. Förslagen bedöms också ge bättre förutsättningar för Sveriges internationella rättsliga samarbete.

Hanteringen av ärenden om tvångsmedel enligt de nya bestämmelserna bedöms medföra en viss ökad arbetsbelastning för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Säkerhetspolisen. Samtidigt förväntas förslagen medföra en effektivisering av sökandet efter de kategorier av eftersökta personer som omfattas av regleringen. De brottsbekämpande myndigheterna bedöms vidare få något ökade kostnader för ersättning till operatörerna när möjligheten att begära ut abonnemangsuppgifter utökas. Förslagen bedöms också, som *Kriminalvården* påtalar, medföra att beläggningen på anstalter och häkten ökar något. Det rör sig emellertid inte om beslut om frihetsberövanden i fler fall, utan om att beslutade frihetsberövanden kommer kunna verkställas i större utsträckning. I likhet med utredningen görs sammantaget bedömningen att eventuella kostnadsökningar inte blir mer omfattande än att de ryms inom berörda myndigheters befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för de allmänna domstolarna

Förslagen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel bedöms leda till ett ökat antal ärenden om hemliga tvångsmedel i allmän domstol, precis som *Göteborgs tingsrätt*, *Helsingborgs tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt* och *Domstolsverket* påpekar. Det är främst ärenden om hemlig dataavläsning, där sammanträde måste hållas i närvaro av ett offentligt ombud, som bedöms bidra till en något högre arbetsbelastning för domstolarna. I likhet med utredningen görs dock bedömningen att

eventuella kostnadsökningar ryms inom befintliga ekonomiska ramar för Sveriges Domstolar. Som *Domarnämnden* och Göteborgs tingsrätt framhåller kan behovet av antalet förordnade offentliga ombud komma att öka något. Det bedöms dock att förslagen innebär en begränsad ökning av resursbehovet. Detta innebär att eventuella utgiftsökningar för offentliga ombud inte bedöms vara större än att de ryms inom befintligt anslag för Rättsliga biträden m.m.

Konsekvenser för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Förslagen förväntas leda till fler tillstånd till hemliga tvångsmedel och fler interimistiska åklagarbeslut. Detta medför en ökad arbetsbelastning för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Ökningen är dock så pass begränsad att den bedöms rymmas inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för företag

Förslagen om utökade möjligheter för brottsbekämpande myndigheter att inhämta abonnemangsuppgifter innebär ett ökat antal inhämtningar från operatörerna. Polismyndigheten uppskattar att det årligen rör sig om ca 400 förfrågningar. För Säkerhetspolisens del förväntas det handla om ett mindre antal förfrågningar. Det totala antalet nya förfrågningar till operatörerna bedöms alltså vara relativt begränsat och kommer dessutom fördelas mellan de olika operatörerna. Redan i dag är dessa skyldiga att ha en organisation som gör det möjligt att lämna ut uppgifter om elektronisk kommunikation i ett strukturerat format. Mot denna bakgrund och då operatörerna har rätt till ersättning för såväl lagrade uppgifter som uppgifter som hämtas in i realtid bedöms förslagen endast medföra marginella ekonomiska konsekvenser för dessa företag. Förslagen bedöms inte heller påverka konkurrensförhållandena på marknaden.

Konsekvenser för enskilda

Enskilda tillförsäkras skydd mot godtyckliga ingrepp i sitt privat- och familjeliv från statens sida genom bl.a. artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. En inskränkning av rätten till skydd för privat- och familjeliv får bara ske i lag och om det är nödvändigt för att uppnå vissa särskilt angivna ändamål (artikel 8.2 i Europakonventionen, artikel 52.1 i EU:s rättighetsstadga, se även avsnitt 3.2). I enlighet med vad bl.a. *Sveriges advokatsamfund*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Integritetsskyddsmyndigheten*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, *Journalistförbundet* och *Svenska kyrkan* framhåller innebär användningen av hemliga tvångsmedel inskränkningar i den enskildes rätt till skydd för privatliv och personlig integritet. Europadomstolen har vid flera tillfällen uttalat att det måste vara förutsebart för den enskilde när hemliga tvångsmedel får användas. Det krävs att det finns klara och detaljerade regler som beskriver när myndigheterna får använda hemliga tvångsmedel mot en person (se t.ex. Europadomstolens dom den 2 augusti 1984 i målet *Malone mot Förenade kungariket*, nr 8691/79). Europadomstolen har också genom åren utvecklat vissa minimigarantier som bör finnas i nationell rätt för att undvika att enskilda utsätts för godtycklig

maktutövning (Europadomstolens dom den 4 december 2015 i målet Roman Zakharov mot Ryssland, nr 47143/06, punkt 231).

Den svenska regleringen om hemliga tvångsmedel finns i lag. De förslag som nu lämnas är utformade på ett sätt som gör att det även i fortsättningen kommer att vara förutsebart för den enskilde när och hur hemliga tvångsmedel får användas. Regleringen uppfyller även i övrigt de minimigarantier som har utvecklats i Europadomstolens praxis.

Då en möjlighet införs att använda hemliga tvångsmedel i ett nytt syfte förväntas fler personer än i dag bli föremål för hemliga tvångsmedel. Därtill finns risken för att tredje man kan drabbas av tvångsmedelsanvändningen. Förslagen innebär sammantaget en ökad risk för intrång i den personliga integriteten.

Av artikel 8 i Europakonventionen följer inte bara ett förbud mot godtyckliga ingrepp i privatlivet, utan även en positiv förpliktelse för staten att skydda enskilda mot ingrepp i t.ex. privatlivet från andra enskilda (Europadomstolens dom den 12 november 2012 i målet Söderman mot Sverige, nr 5786/08). Ett sådant skydd kan tillgodoses genom både lagstiftning och andra åtgärder, t.ex. genom att kriminalisera vissa gärningar eller genom att säkerställa att brottsbekämpningen fungerar på ett tillfredsställande sätt. De nu aktuella förslagen bedöms ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre förutsättningar att lokalisera eftersökta personer och leda till att fler frihetsberövanden kommer att verkställas. På så vis antas fler brottsoffer och anhöriga få upprättelse och enskilda skyddas från att bli utsatta för brottslighet. Förslagen förväntas alltså leda till en ökad rättstrygghet för enskilda.

Förslaget om en ändrad slutpunkt för den period när underrättelse till enskilda inte behöver lämnas innebär att viktiga rättssäkerhetsgarantier upprätthålls och att den enskildes möjligheter att bevaka sin rätt förbättras.

Sammanfattningsvis innebär förslagen ökade integritetsrisker för enskilda. Det ska dock betonas att det finns ett väl utbyggt system med rättssäkerhetsgarantier som syftar till att begränsa integritetsintrånget för enskilda och möjliggöra en effektiv tillsyn. Förslagen bedöms sammantaget innebära en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Konsekvenser för barn och unga

Institutet för mänskliga rättigheter efterfrågar en mer utförlig redogörelse för hur förslagen förhåller sig till barnkonventionen. Flera av förslagen kan tänkas påverka unga, straffmyndiga lagöverträdare då det, utöver 36 f § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, inte finns någon särreglering när det gäller användningen av hemliga tvångsmedel mot barn och unga. Barn och unga i allmänhet kan också på ett mer indirekt sätt beröras av förslagen, t.ex. om en nära anhörig är misstänkt för allvarlig brottslighet och av den anledningen är föremål för hemliga tvångsmedel i någon form.

I linje med vad *ECPAT Sverige* anför är det alltid angeläget att barns rättigheter och unika förutsättningar och behov beaktas. Detta gäller särskilt vid beslut om hemliga tvångsmedel riktade mot barn eller mot någon närstående till dem. Som Institutet för mänskliga rättigheter påpekar

är barnkonventionen numera svensk lag. Barn har samma rätt till respekt för den personliga integriteten som vuxna. Vid användning av hemliga tvångsmedel mot barn kan det finnas skäl att vara återhållsam. Särskild hänsyn måste dessutom alltid tas till barns specifika förutsättningar. Vid varje beslut om hemliga tvångsmedel som rör ett barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3 i barnkonventionen). Inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras vid varje enskilt beslut om hemliga tvångsmedel bör dessutom t.ex. barnets ålder, mognad och utveckling beaktas.

Det är samtidigt av yttersta vikt att staten har verkningfulla möjligheter att se till att personer som av olika anledningar är eftersökta i relation till brottslig verksamhet kan lokaliseras och att frihetsberövanden av dessa personer kan verkställas. Att så kan ske är angeläget för barns säkerhet, trygghet och tilltro till rättsväsendet och vuxenvärlden, inte minst i de fall där ett barn är brottsoffer. Sammantaget bedöms förslagen innebära en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och barn och ungas rätt till skydd för sin personliga integritet.

Övriga konsekvenser

Samtliga förslag är könsneutrala. Även med bestämmelser som gäller lika för alla kan olika grupper påverkas av dem i olika utsträckning. Enligt kriminalstatistiken misstänks och lagförs fler män än kvinnor för allvarlig brottslighet. Det är därför sannolikt att fler män än kvinnor kommer att beröras av de nya reglerna.

Förslagen bedöms bidra till ökad trygghet i samhället eftersom fler brott kommer att förhindras, utredas och lagföras. Kvinnor uttrycker i större utsträckning än män otrygghet enligt den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) som Brå årligen genomför. Det innebär att förslagen kan bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för miljön eller det kommunala självstyret.

12 Författningskommentar

12.1 Förslag till lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder.

Paragrafen anger lagens huvudsakliga innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 4 och 6.

I paragrafen anges att lagen innehåller bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövande påföljder. I 3 och 4 §§ anges vilka dessa påföljder är och vilka tvångsmedel som får användas.

Proportionalitet

2 § Tvångsmedel enligt denna lag får endast beviljas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse.

Paragrafen anger att proportionalitetsprincipen gäller för användning av tvångsmedel enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4 och 6.1.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

3 § Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får endast meddelas om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första stycket får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

Paragrafen reglerar möjligheten att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för att lokalisera en person i syfte att möjliggöra verkställighet av en frihetsberövande påföljd. Övervägandena finns i avsnitt 4 och 6.1.

Av första stycket framgår förutsättningarna för att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få meddelas.

Hänvisningen till 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken innebär att ett tillstånd kan omfatta samtliga typer av uppgifter som anges där.

För att ett tillstånd ska få meddelas är det nödvändigt att det hemliga tvångsmedlet är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera den eftersökta personen. Kravet på synnerlig vikt innebär att andra möjligheter att lokalisera den eftersökte har uttömts eller att sådana åtgärder skulle vara utsiktslösa eller medföra en orimligt stor arbetsinsats. Det måste också finnas skäl att räkna med att den hemliga övervakningen – ensam eller tillsammans med andra åtgärder – verkligen kan leda till att den eftersökte anträffas. De uppgifter som ett hemligt tvångsmedel kan leda till ska alltså vara av viss kvalitet (jfr propositionen Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott, prop. 2013/14:237 s. 94–96). Om andra åtgärder är möjliga för att lokalisera den eftersökte personen bör det ändå vara tillåtet med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation om alternativen skulle innebära att den eftersökte inte kan hittas tillräckligt skyndsamt. Ju mer angeläget det är att påträffa den eftersökte, t.ex. då denne bedöms vara farlig för allmänheten eller det finns en överhängande risk för att personen är på väg att lämna landet, desto större bör utrymmet vara för att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

Ett tillstånd får endast meddelas för att lokalisera någon som är dömd till fängelse, sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård och åtgärden måste vidtas i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Det innebär att domen ska ha vunnit laga kraft och vara verkställbar. Vidare krävs att den eftersökte antingen har avvikit från en pågående verkställighet eller inte har följt ett föreläggande om inställelse för att påbörja verkställighet.

En ytterligare förutsättning för att ett tillstånd ska få meddelas är att den dom som ska verkställas omfattar brott som enligt 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken kan leda till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation under en förundersökning. Detta gäller dock inte när domen avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. I dessa fall ställs inga krav på att den dom som ska verkställas omfattar brott av visst slag.

I *andra stycket* regleras vilka telefonnummer, andra adresser och kommunikationsutrustningar som åtgärden kan riktas mot. Bestämmelsen motsvarar 27 kap. 19 a § tredje stycket rättegångsbalken, med den skillnaden att det som där sägs om den misstänkte i stället avser den eftersökte. Rekvisiten har i övrigt samma innebörd som i den bestämmelsen (jfr prop. 1988/89:124 s. 45 och prop. 2002/03:74 s. 49).

Utgångspunkten för regleringen är att tvångsmedlen ska övervaka kommunikationsutrustning som har en nära koppling till den eftersökte. Det ska vara fråga om telefonnummer eller motsvarande som innehas eller har innehafts av den eftersökte eller som han eller hon kan antas använda. Begreppet innehas syftar på den eftersöktes faktiska tillgång till telefonnumret. Bestämmelsen innebär även att åtgärden kan riktas inte bara mot ett telefonnummer eller annan adress som innehas eller används av den eftersökte, utan även mot ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta. Möjligheten till avlyssning eller övervakning ska i dessa fall tillämpas restriktivt (jfr prop. 2002/03:74 s. 49). Möjlighet att rikta hemlig övervakning av elektronisk

kommunikation mot annan kommunikationsutrustning än den eftersöktes syftar vidare enbart till att möjliggöra lokaliseringen av den eftersökte. Det är alltså inte tillåtet att kartlägga personer som den eftersökte står i kontakt med i större omfattning eller i något annat syfte än som kan motiveras utifrån detta ändamål.

I *tredje stycket* anges att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inte får avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt. Bestämmelsen motsvarar 27 kap. 21 b § rättegångsbalken. Rekvisiten har samma innebörd som i den bestämmelsen (jfr prop. 1994/95:227 s. 27 och 31). Med ett elektroniskt kommunikationsnät (tidigare telenät) som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt avses bl.a. system för snabbtelefoner, porttelefoner och liknande utrustning inom eller intill en bostad samt hörselslingor för hörselskadade. Även interna kommunikationsnät på mindre arbetsplatser utgör nät av mindre betydelse.

Hemlig dataavläsning

4 § Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får endast meddelas om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte, eller
2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Paragrafen reglerar möjligheten att använda hemlig dataavläsning för att lokalisera en person i syfte att möjliggöra verkställighet av en frihetsberövande påföljd. Övervägandena finns i avsnitt 4 och 6.1.

Enligt *första stycket* får ett tillstånd till hemlig dataavläsning endast avse sådana kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter som anges i 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Ett tillstånd får bara meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Rekvisiten har samma betydelse som i 3 § första stycket, se kommentaren till den bestämmelsen. Eftersom hemlig dataavläsning är mer ingripande från integritetssynpunkt bör åtgärden som utgångspunkt inte komma i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation hade varit tillräckligt.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får endast meddelas

om den dom som ska verkställas omfattar brott som enligt 4 § lagen om hemlig dataavläsning kan leda till hemlig dataavläsning under en förundersökning. Detta gäller dock inte när domen avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. I dessa fall ställs inga krav på att den dom som ska verkställas omfattar brott av visst slag.

I *andra stycket* anges vilka avläsningsbara informationssystem som ett tillstånd får avse. Bestämmelsen motsvarar 4 a § första och andra styckena lagen om hemlig dataavläsning, med den skillnaden att det som sägs om den misstänkte i stället avser den eftersökte. Rekvisiten har i övrigt samma innebörd som i den bestämmelsen (jfr prop. 2019/20:64 s. 123 f.). Det ska vara fråga om ett informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte. Kravet innebär att utredningsläget måste visa någon faktisk omständighet som med viss styrka talar för att den eftersökte har använt eller kommer att använda informationssystemet under tillståndstiden. En sådan omständighet kan t.ex. vara att informationssystemet finns hemma hos den eftersökte eller på någon annan plats där han eller hon vistas regelbundet.

Hemlig dataavläsning får även omfatta informationssystem som den eftersökte kontakter. Dessa informationssystem ska endast kunna bli föremål för hemlig dataavläsning i mycket särpräglade situationer och det krävs att det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta informationssystemet. Det kan t.ex. ha kommit fram konkreta indikationer på att den eftersökte ska kontakta en annan persons mobiltelefon vid ett visst tillfälle.

Tillståndsprövning

5 § Frågor om tillstånd enligt 3 eller 4 § prövas av den tingsrätt som har meddelat den dom som ska verkställas. Om domen har meddelats av högre rätt prövas frågan av den tingsrätt som har dömt i målet. Frågan tas upp på ansökan av åklagaren.

Om det inte finns någon domstol som är behörig enligt första stycket, ska frågan prövas av Stockholms tingsrätt.

Om en ansökan avser flera domar meddelade av skilda domstolar, får frågan om tillstånd tas upp vid någon av de tingsrätter som har dömt i målen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken domstol som är behörig att pröva frågor om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av *första stycket* framgår att frågor om tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt 3 eller 4 § väcks av åklagaren vid den tingsrätt som har meddelat den dom som är föremål för verkställighet. Om domen har meddelats av en hovrätt eller av Högsta domstolen är behörig domstol den tingsrätt som har dömt i målet.

Andra stycket reglerar de situationer där det inte finns någon behörig domstol enligt första stycket. Det kan exempelvis handla om en begäran om internationellt rättsligt samarbete där en utländsk domstol har meddelat den dom som ska verkställas. I dessa situationer är Stockholms tingsrätt behörig att pröva frågor om tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt 3 eller 4 §.

Tredje stycket reglerar situationer då den eftersökte har flera domar avseende frihetsberövande påföljder att verkställa och dessa domar har meddelats av olika domstolar. Var och en av de tingsrätter som har meddelat de domar som omfattas av ansökan är då behöriga att pröva frågan om tillstånd till hemliga tvångsmedel. Det är upp till åklagaren att välja vid vilken tingsrätt som ansökan lämpligast prövas. Det finns alltså inget hinder mot att en ansökan avser flera lagakraftvunna domar och att domarna hanteras gemensamt i en ansökan. Om ansökan omfattar en dom meddelad av en utländsk domstol är även Stockholms tingsrätt behörig.

6 § Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Åklagarens möjlighet att ge tillstånd i avvaktan på rättsens beslut gäller även i fråga om hemlig dataavläsning. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 17 § andra och tredje styckena lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åklagarens möjligheter att i vissa fall meddela interimistiska beslut om hemliga tvångsmedel och förfarandet när ett sådant beslut har meddelats. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

I första stycket regleras interimistiska beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och i *andra stycket* interimistiska beslut om hemlig dataavläsning. För att åklagaren ska ha möjlighet att fatta ett interimistiskt beslut krävs enligt båda styckena att det föreligger fara i dröjsmål. Fara i dröjsmål kan exempelvis uppstå när det är fråga om en våldsbenägen person som har avvikit från häktet eller när det finns en påtaglig risk för att den eftersökte är på väg att lämna landet.

Om åklagaren har gett ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning gäller det som sägs om bl.a. skriftlig anmälan, skyndsam handläggning och användningsförbud i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken respektive 17 § andra och tredje styckena lagen om hemlig dataavläsning.

Handläggning av tvångsmedelsärenden

7 § På förfarandet enligt denna lag tillämpas reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor, om inte något annat sägs i denna lag. Det som sägs om den misstänkte ska då i stället avse den eftersökte. Handläggningen ska ske skyndsamt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggning av ärenden enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Paragrafen stadgar att rättegångsbalkens regler om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor är tillämpliga, om inte något annat anges i lagen. Detta innebär att som utgångspunkt ska bl.a. reglerna om rättsens sammansättning, om överklagande och om förfarandet vid tillståndsprövningen tillämpas. I den mån bestämmelserna i rättegångsbalken avser den misstänkte ska de i stället avse den eftersökte.

Vidare anges att handläggningen ska ske skyndsamt. Bestämmelsen omfattar både ärenden om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och ärenden om hemlig dataavläsning (jfr 19 § lagen om hemlig dataavläsning).

8 § I fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska följande bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken tillämpas.

- 21 § andra och tredje styckena om tillståndets innehåll,
- 23 § om upphävande av beslutet,
- 25 § om genomförande av åtgärden, och
- 35 § om dokumentation.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i 27 kap. rättegångsbalken som ska tillämpas i fråga om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningen till 21 § andra och tredje stycket innebär att de krav som finns där på vad ett tillstånd ska innehålla även gäller när ett tillstånd meddelas enligt denna lag. Hänvisningen till 23 § innebär att ett beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation omedelbart ska upphävas om det inte längre finns skäl för beslutet. Exempel på sådana situationer kan vara att den eftersökte har gripits eller att det har framkommit att denne är avliden. Av 25 § följer bl.a. att de tekniska hjälpmedel som behövs för åtgärden får användas och av 35 § att beslut och åtgärder som rör användningen av elektronisk kommunikation ska dokumenteras.

9 § I fråga om hemlig dataavläsning ska följande bestämmelser i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning tillämpas.

- 11 § om förbud mot hemlig dataavläsning,
- 12 och 13 §§ om tillträdestillstånd,
- 16 § om offentligt ombud och sammanträde,
- 18 § om tillståndets innehåll,
- 20 § om verkställbarhet och upphävande av beslutet,
- 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden,
- 22–26 §§ om genomförande av hemlig dataavläsning, och
- 32 § om tystnadsplikt.

Det som i bestämmelserna sägs om den misstänkte ska i stället avse den eftersökte.

Paragrafen anger vilka bestämmelser i lagen om hemlig dataavläsning som ska tillämpas i fråga om hemlig dataavläsning enligt 4 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningen i *första stycket* till 11 § lagen om hemlig dataavläsning innebär att förbudet mot hemlig dataavläsning avseende avläsningsbara informationssystem som stadigvarande används i viss verksamhet gäller även vid hemlig dataavläsning enligt denna lag. Hänvisningen till 12 och 13 §§ innebär att beslut om tillträdestillstånd för installation av tekniska hjälpmedel kan fattas på det sätt och med de begränsningar som anges i paragraferna. Av hänvisningen till 16 § följer att tillståndsprövningen sker vid ett sammanträde och att ett offentligt ombud ska närvara för att ta tillvara enskildas integritetsintressen i ärendet. I 18 § finns bestämmelser om vad ett tillstånd ska innehålla. Hänvisningen till bestämmelsen innebär att dessa krav gäller även när ett tillstånd meddelas enligt denna lag.

Vidare ska bestämmelserna i 20 § om omedelbar verkställbarhet och krav på omedelbart upphävande när det inte längre finns skäl för tillståndet tillämpas. Exempel på sådana situationer kan vara att den eftersökte har gripits eller att det har framkommit att denne är avliden. Enligt 21 § ska rätten, när den fattat beslut i frågor om hemlig dataavläsning, skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten om beslutet. Även denna bestämmelse ska tillämpas. Vidare tillämpas bestämmelserna i 22–26 §§ om genomförande av hemlig dataavläsning. Bestämmelserna innehåller regler om tillåtna tekniska metoder, teknikanpassning och otillåten tilläggsinformation. De reglerar också en skyldighet för den som bedriver anmälningspliktig verksamhet enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation att medverka vid verkställighet, krav på aktsamhet vid verkställighet samt krav på att de personer som verkställer tvångsmedlet är särskilt utsedda och lämpliga för uppdraget.

Av *andra stycket* följer att det som i bestämmelserna sägs om den misstänkte i stället ska avse den eftersökte.

Överskottsinformation

10 § Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig dataavläsning enligt 4 § får användas i en förundersökning endast efter tillstånd till hemlig dataavläsning enligt bestämmelserna i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får dock inhämtade uppgifter ligga till grund för beslut om att inleda en förundersökning eller, om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, för att förhindra brott.

Paragrafen reglerar hur överskottsinformation från hemliga tvångsmedel får användas. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

I *första stycket* regleras användningen av överskottsinformation från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Bestämmelsen motsvarar 27 kap. 23 a § rättegångsbalken och rekvisiten har samma innebörd som i den bestämmelsen (jfr prop. 2022/23:126 s. 221). Överskottsinformationen får användas, utan särskilda begränsningar, för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden. Överskottsinformation får användas för att inleda en förundersökning och i pågående förundersökningar. Den får också användas för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott eller brottslig verksamhet. Informationen får även vidareförmedlas från de brottsbekämpande myndigheterna för andra ändamål än brottsbekämpning. Det kan exempelvis gälla uppgifter om att ett barn får illa, utan att det innebär brott, som bör komma socialtjänsten tillhanda, eller uppgifter som är viktiga för landets försvar som Försvarsmakten bör få ta del av. Användningen av information måste vara i överensstämmelse med tillämpliga regler i övrigt, såsom dataskydd och sekretessregler. Den proportionalitetsprincip som gäller för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 2 § gäller under hela verkställigheten. Principen ska alltså, även sedan beslut om tvångsmedlet fattats, beaktas av den som beslutar om användningen av överskottsinformation.

För att överskottsinformation från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas för ett annat ändamål krävs beslut av en åklagare. Beslutet kan gälla användning i ett enskilt eller flera fall. Avgörande är att förutsättningarna för användningen kan avgöras på ett fullgott sätt.

I *andra stycket* regleras användningen av överskottsinformation från hemlig dataavläsning. Bestämmelsen innebär att uppgifter som har kommit fram vid hemlig dataavläsning enligt denna lag får användas i en förundersökning endast om det har meddelats ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt lagen om hemlig dataavläsning. Utan ett sådant tillstånd får inhämtade uppgifter dock läggas till grund för ett beslut om att inleda en förundersökning. Om det genom uppgifterna har kommit fram information om ett förestående brott får de även användas för att förhindra brott utan att ett tillstånd enligt lagen om hemlig dataavläsning behöver inhämtas.

Granskning och bevarande

11 § En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid verkställighet av tvångsmedel enligt denna lag ska granskas snarast möjligt. Granskningen får utföras endast av rätten, en åklagare eller Polismyndigheten.

I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att kunna verkställa frihetsberövandet ska de bevaras till dess att den eftersökte har frihetsberövats. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning ska de bevaras till dess de förundersökningar där de använts har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott.

När uppgifter inte längre ska bevaras enligt *andra stycket* ska de förstöras. Om det är fråga om sådana uppgifter som enligt 10 § får användas i en förundersökning får uppgifterna förstöras tidigare om den misstänkte medger det.

Paragrafen reglerar hanteringen av upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

I *första stycket* uppställs ett krav på att upptagningarna eller uppteckningarna av uppgifterna ska granskas snarast möjligt. Kravet motsvarar det krav på skyndsam granskning som uppställs i 27 kap. 24 § första stycket rättegångsbalken och 28 § lagen om hemlig dataavläsning. Det framgår vidare att granskningen får utföras endast av rätten, en åklagare eller Polismyndigheten.

I *andra stycket* finns bestämmelser om bevarande och förstöring av upptagningarna och uppteckningarna. Det framgår att de upptagningar och uppteckningar som har gjorts enligt 3 eller 4 § och som är av betydelse för att kunna verkställa det frihetsberövande som föranlett det hemliga tvångsmedlet ska bevaras till dess att den eftersökte personen har frihetsberövats. I de delar upptagningarna och uppteckningarna innehåller överskottsinformation som med stöd av 10 § har förts vidare till en förundersökning ska de bevaras till dess de förundersökningar där de använts har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt, dvs. genom slutligt beslut eller en dom som har fått laga kraft. I de delar som upptagningarna och uppteckningarna är av

betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott.

I *tredje stycket* regleras att när uppgifter inte längre ska bevaras så ska de förstöras. Ansvar för beslutet om förstöring vilar på åklagaren. Om det är fråga om överskottsinformation som med stöd av 10 § har förts vidare till en förundersökning får uppgifterna förstöras innan förundersökningen har lagts ner eller avslutats eller, om åtal har väckts, målet har avgjorts slutligt. Detta motsvarar vad som gäller för förstöring av uppgifter enligt 27 kap. 24 § tredje stycket rättegångsbalken.

Underrättelse till enskild

12 § Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska underrättas om åtgärden. Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som innehas av någon annan än den eftersökte, ska även han eller hon underrättas.

Underrättelsen ska lämnas så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogts i avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Paragrafen innehåller bestämmelser om underrättelse till enskilda. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Av *första stycket* följer att en eftersökt person som har utsatts för en åtgärd enligt lagen ska underrättas om åtgärden. En underrättelse ska även lämnas till en innehavare av ett telefonnummer, eller en annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller ett avläsningsbart informationssystem som avlyssnats eller avlästs om innehavaren är någon annan än den eftersökte. Exempelvis kan en åtgärd ha riktats mot ett telefonnummer som tillhör en närstående till den eftersökte eftersom det funnits synnerlig anledning att anta att den eftersökte står i telefonförbindelse med den närstående. Skyldigheten att underrätta en innehavare gäller även om denne är en juridisk person. Bestämmelsen i första stycket motsvarar vad som gäller underrättelser vid tvångsmedelsanvändning under en förundersökning enligt 27 kap. 31 § första stycket rättegångsbalken.

Enligt *andra stycket* knyts underrättelseskyldigheten till den tidpunkt då ärendet, i vilket den hemliga tvångsmedelsanvändningen skedde, avslutades. Med ärendet avses det pågående ärendet om eftersökning av den dömda personen. En underrättelse ska alltså som utgångspunkt lämnas så snart det kan ske efter det att personen hittats och frihetsberövats eller påföljden har preskriberats. I 14 § andra stycket finns bestämmelser om möjligheten att avstå från eller avvakta med en underrättelse.

En underrättelse behöver enligt *tredje stycket* inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till samtliga de uppgifter som ska ingå i en underrättelse. Det är inte heller nödvändigt att lämna någon underrättelse om det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att en underrättelse är utan betydelse. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller underrättelser vid tvångsmedelsanvändning under en förundersökning enligt 27 kap. 31 § tredje stycket rättegångsbalken.

13 § En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

I paragrafen anges vad en underrättelse till enskild om användning av hemliga tvångsmedel ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Enligt *första stycket* ska det i underrättelsen anges vilket av de hemliga tvångsmedlen som har använts, dvs. hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning. Det ska också anges under vilken tid som tvångsmedlet har använts mot den underrättade personen. Den som har varit eftersökt ska få en upplysning om den dom som legat till grund för åtgärden, dvs. vilken dom som är aktuell för verkställhet. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta förhållande.

Av *andra stycket* följer att vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket telefonnummer, annan adress eller vilken kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

Av *tredje stycket* följer att vid hemlig dataavläsning ska underrättelsen även innehålla uppgift om vilket avläsningsbart informationssystem som åtgärden har avsett.

14 § Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 13 §, ska en underrättelse enligt 12 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av sekretess eller på grund av att ärendet inte avslutats, inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år och sex månader från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om sekretess inte längre gäller.

En underrättelse enligt 12 § ska inte lämnas, om uppgifterna med stöd av 10 § har tagits in i en förundersökning som angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,

4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,

5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makt räknning,

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 12 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

Paragrafen anger de situationer en underrättelse till enskild enligt 12 § kan skjutas upp på grund av sekretess. Den innehåller även bestämmelser om när en underrättelse i vissa fall inte ska lämnas alls. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Enligt *första stycket* ska en underrättelse till en enskild om användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig dataavläsning skjutas upp om det råder sekretess av visst slag. Det kan t.ex. handla om att en underrättelse i det aktuella ärendet skulle röja åtgärder av betydelse för andra utredningar. Bestämmelsen motsvarar 27 kap. 33 § första stycket rättegångsbalken. Rekvisiten har samma innebörd som i den bestämmelsen. Underrättelsen ska skjutas upp i sin helhet även om det gäller sekretess enbart för vissa av de uppgifter som ska lämnas enligt 12 §. Förundersökningsledaren, som är den som ansvarar för att en underrättelse lämnas, ska återkommande pröva om det fortfarande föreligger sekretess för uppgifterna eller om en underrättelse ska lämnas. Frågan måste dessutom tas upp till prövning om det framkommer nya omständigheter som ger anledning att ompröva sekretessfrågan (jfr prop. 2006/07:133 s. 86).

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att åklagaren ett år och sex månader efter att tvångsmedelsanvändningen avslutades slutligt ska pröva frågan om en underrättelse ska lämnas till den enskilde. Om det vid den tidpunkten fortfarande gäller sekretess för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen ska någon underrättelse inte lämnas. Med tvångsmedelsanvändningen avses ett visst specifikt tillstånd och tvångsmedel. Om flera tillstånd eller flera hemliga tvångsmedel har använts löper alltså en frist för varje tillstånd eller tvångsmedel.

Av *tredje stycket* följer att det i vissa fall inte ska lämnas någon underrättelse. Det handlar om fall där uppgifterna med stöd av bestämmelsen om användning av överskottsinformation i 10 § har tagits in i en förundersökning som rör brott av det slag som räknas upp i bestämmelsen. Brottskatalogen motsvarar den i 27 kap. 33 § tredje stycket rättegångsbalken.

I *fjärde stycket* klargörs att en underrättelse inte ska lämnas om den eftersökte personen har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört. Bestämmelsen motsvarar 27 kap. 33 § fjärde stycket rättegångsbalken.

Rätt att meddela föreskrifter

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt denna lag.

Paragrafen innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela ytterligare föreskrifter om underrättelseskyldigheten enligt denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 9.2 och 11.

12.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

5 kap.

1 § En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer läggas fram en uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 35 kap. 12, 13 eller 17 § eller 36 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § samma lag eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 34 kap. 4 § samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det annars för särskilt fall föreskrivet att förhandlingen får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla.

I paragrafen regleras offentligheten vid förhandlingar i domstol. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Ändringen i *andra stycket* innebär att domstolsförhandlingar i ett ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder omfattas av bestämmelsen om sekretess i 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

27 kap.

19 c § Om det är av synnerlig vikt för att lokalisera någon som är anhållen eller häktad för brott som avses i 19 a § får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 § ske i syfte att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.

Vid tillämpningen av första stycket gäller i övrigt bestämmelserna i detta kapitel om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte.

Om det är fara i dröjsmål får åklagaren meddela tillstånd enligt 21 a § i avvaktan på rättsens beslut.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i syfte att hitta en person som är anhållen eller häktad. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Enligt *första stycket* får hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 19 § användas i syfte att möjliggöra verkställighet av ett beslut om anhållande eller häktning. Det krävs inte att det pågår en förundersökning om brott utan det är möjligt att använda tvångsmedlet även i fråga om en person som exempelvis häktats i samband med att dom meddelats. För att tvångsmedlet ska få användas måste det vara av synnerlig vikt för att kunna lokalisera den eftersökte. Det innebär, på samma sätt som vid beslut enligt 3 § lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder, ett kvalitetskrav på de upplysningar som åtgärden kan ge, se kommentaren till den bestämmelsen.

En ytterligare förutsättning för att ett tillstånd ska få meddelas är att det brott eller den brottslighet som den eftersökte är misstänkt eller dömd för är sådan som enligt 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken kan leda till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation under en förundersökning.

I *andra stycket* tydliggörs att bestämmelserna i 27 kap. om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation under en förundersökning gäller vid tillämpningen av bestämmelsen och att det som där sägs om den misstänkte då ska avse den eftersökte. Av detta följer bl.a. att åtgärden endast får avse sådana telefonnummer, andra adresser och kommunikationsutrustningar som avses i 20 § första stycket, att överskottsinformation får användas på det sätt som framgår av 23 a § och att en underrättelse ska lämnas enligt bestämmelserna i 31–33 §§.

Tredje stycket innehåller en specialregel för interimistiska beslut som fattas av en åklagare med stöd av 21 a §. I stället för det krav på risk för en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen som ställs upp i 21 a § gäller i dessa fall ett krav på fara i dröjsmål. Fara i dröjsmål kan exempelvis uppstå när det är fråga om en våldsbenägen person som har avvikit från häktet eller när det finns en påtaglig risk för att den eftersökte är på väg att lämna landet.

31 § Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av 33 §, underrättas om sådan hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning som han eller hon har utsatts för.

Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detta gäller dock inte om annat följer av 33 §.

Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett *eller riktats mot* en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas om inte annat följer av 33 §. *En underrättelse till innehavaren behöver inte lämnas om övervakningen eller avlyssningen har avsett den skäligen misstänkte och integritetsinträdet för innehavaren kan antas vara ringa.*

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som enligt 23 kap. 18 §, 18 a §, 24 kap. 9 a § eller på något annat sätt redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. Någon underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Paragrafen innehåller regler om underrättelse till den som har utsatts för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning. Övervägandena finns i avsnitt 9.1 och 9.3.

Andra stycket ändras på så sätt att det undantag från underrättelseskyldighet som har gällt när inhämtningen har skett med stöd av 19 b § första stycket och integritetsinträdet kan antas vara ringa tas bort.

I *tredje stycket* görs ändringar som tar sikte på fall där hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning har knutits till den skäligen misstänkte i stället för till en viss plats. Skyldigheten att i vissa

fall underrätta innehavaren av platsen gäller även när tvångsmedlet har knutits till den skäligen misstänkte men vid verkställigheten har kommit att riktas mot platsen. En sådan underrättelse behöver dock inte lämnas om integritetsintrånget för innehavaren kan antas vara ringa. Ett exempel på en sådan situation kan vara när den misstänkte är föremål för hemlig kameraövervakning med hjälp av drönare och rör sig över ett antal villatomter, vilka blir kortvarigt filmade.

33 § Om det gäller sekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 §, 18 kap. 1, 2 eller 3 § eller 35 kap. 1 eller 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för uppgifter som avses i 32 §, ska underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Om det på grund av *risk för men för utredningen* eller sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år och sex månader från det att tvångsmedelsanvändningen avslutades, ska frågan om underrättelse prövas slutligt. En underrättelse ska då bara lämnas om det kan ske utan men för utredningen och sekretess inte längre gäller.

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

2. brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 18 kap. 1, 3, 5 eller 6 § eller 19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6 a, 6 b, 7, 8, 9, 10, 10 a, 10 b, 12 eller 13 § brottsbalken,

4. brott som avses i 3 eller 4 kap. brottsbalken, om brottet är av det slag som anges i 18 kap. 2 § eller 19 kap. 11 § samma balk,

5. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande macts räkning,

6. brott som avses i 4, 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666), eller

7. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–6 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff.

En underrättelse enligt 31 § ska inte heller lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört.

Paragrafen anger de situationer en underrättelse till enskild enligt 31 § kan skjutas upp på grund av sekretess eller risk för men för utredningen. Den innehåller även bestämmelser om i vilka fall en underrättelse inte ska lämnas alls. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

Ändringen i *andra stycket* innebär att det införs ett krav på att åklagaren ett år och sex månader efter att tvångsmedelsanvändningen avslutades slutligt ska pröva frågan om en underrättelse ska lämnas till den enskilde. Om det vid den tidpunkten fortfarande finns risk för men för utredningen eller om sekretess gäller för de uppgifter som ska ingå i underrättelsen ska någon underrättelse inte lämnas. Det följer av 14 b § andra stycket förundersökningskungörelsen (1947:948) att Säkerhets- och integritets-skyddsnämnden i stället ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen i dessa fall. Tidsfristen om ett år och sex månader utgår inte från förundersökningens avslutande utan i stället ifrån tvångsmedelsanvändningens avslutande. Ändringen innebär att det även under en pågående förundersökning kan fattas ett slutligt beslut beträffande

underrättelseskyldigheten. Med tvångsmedelsanvändningen avses ett visst specifikt tillstånd och tvångsmedel. Om flera hemliga tvångsmedel har använts löper alltså en separat frist för varje tvångsmedel.

Genom *ffjärde stycket*, som är nytt, införs en bestämmelse som innebär att en underrättelse inte ska lämnas om den person som underrättelsen avser har avlidit eller den juridiska person som underrättelsen avser har upphört. En underrättelse behöver i dessa fall inte lämnas eftersom syftet med underrättelsen inte längre kan uppnås.

12.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

18 kap.

1 § Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Sekretess gäller, under motsvarande förutsättningar som anges i första stycket, för uppgift som hänför sig till

1. verksamhet som rör utredning i frågor om näringsförbud eller förbud att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde, eller

2. annan verksamhet än sådan som avses i 1 eller i första stycket som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Paragrafen reglerar sekretess för uppgift som hänför sig till bl.a. förundersökning i brottmål. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Ändringen i *första stycket* innebär att sekretess gäller för en uppgift som hänför sig till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

35 kap.

1 § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i

1. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. angelägenhet som avser användning av hemliga tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott *eller i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder*,

3. angelägenhet som avser säkerhetsprovning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585),

4. annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott eller verkställa uppbörd och som bedrivs av en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen,

5. register som förs av Polismyndigheten enligt 5 kap. lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område eller som annars behandlas med stöd av de bestämmelserna, eller uppgifter som behandlas av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten med stöd av lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter,

6. register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

7. register som förs av Skatteverket enligt lagen (2018:1696) om Skatteverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

8. särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänför sig till registrering som avses i 5 kap. 1 §, eller

9. register som förs av Tullverket enligt lagen (2018:1694) om Tullverkets behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område eller som annars behandlas där med stöd av samma lag.

Sekretessen enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Första stycket gäller inte om annat följer av 2, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

I paragrafen regleras sekretess till skydd för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om uppgiften förekommer i en verksamhet som bl.a. syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Ändringen i *första stycket 2* innebär att sekretess gäller för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden som förekommer i angelägenhet som avser användning av hemliga tvångsmedel i ärende enligt lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.

12.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

6 b § *Ett tillstånd till hemlig dataavläsning enligt 4 § som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får även beviljas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera någon som är anhållen eller häktad för ett brott som avses i 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken och åtgärden syftar till att möjliggöra verkställighet av frihetsberövandet.*

Vid tillämpningen av första stycket gäller i övrigt bestämmelserna i denna lag om hemlig dataavläsning under en förundersökning. Det som sägs om den misstänkte ska då avse den eftersökte. Om det är fara i dröjsmål får åklagaren meddela tillstånd enligt 17 § i avvaktan på rättens beslut.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om hemlig dataavläsning i syfte att hitta en person som är anhållen eller häktad. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Enligt *första stycket* får hemlig dataavläsning enligt 4 § användas i syfte att möjliggöra verkställighet av ett beslut om anhållande eller häktning. Det krävs inte att det pågår en förundersökning om brott utan det är möjligt

att använda tvångsmedlet även i fråga om en person som exempelvis häktats i samband med att dom meddelats. För att tvångsmedlet ska få användas måste det vara av synnerlig vikt för att kunna lokalisera den eftersökte. Det innebär, på samma sätt som vid beslut enligt 3 § lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder, ett kvalitetskrav på de upplysningar som åtgärden kan ge, se kommentaren till den bestämmelsen. En ytterligare förutsättning för att ett tillstånd ska få meddelas är att det brott eller den brottslighet som personen är misstänkt eller dömd för är sådan som enligt 27 kap. 19 b § rättegångsbalken kan leda till hemlig dataavläsning under en förundersökning.

I *andra stycket* tydliggörs att lagens bestämmelser om hemlig dataavläsning under en förundersökning gäller vid tillämpningen av bestämmelsen och att det som där sägs om den misstänkte då ska avse den eftersökte. Av detta följer bl.a. att åtgärden endast får avse sådana avläsningsbara informationssystem som avses i 4 a § andra stycket, att överskottsinformation får användas på det sätt som framgår av 28 § och att en underrättelse ska lämnas enligt bestämmelserna i 27 kap. 31–33 §§ rättegångsbalken. Stycket innehåller även en specialregel när det gäller interimistiska beslut som fattas av åklagare med stöd av 17 §. I stället för det krav på risk för en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen som ställs upp i 17 § gäller i dessa fall ett krav på fara i dröjsmål. Fara i dröjsmål kan exempelvis uppstå när det är fråga om en våldsbenägen person som har avvikit från häktet eller när det finns en påtaglig risk för att den eftersökte är på väg att lämna landet.

9 § Ett tillstånd till hemlig dataavläsning får beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en utlänning som omfattas av

1. ett utvisningsbeslut enligt 2 kap. 1 § lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar, eller

2. ett avvisnings- eller utvisningsbeslut enligt 8 kap. eller 8 a kap. utlänningslagen (2005:716) om det finns sådana omständigheter i fråga om utlänningen som avses i 2 kap. 1 § lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssnings-, kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter får också beviljas för att läsa av eller ta upp uppgifter i ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att utlänningen under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Tillståndet får beviljas endast om Migrationsverket, regeringen eller en domstol har beslutat att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar samt denna lag ska tillämpas på utlänningen. Det förfarande och de förutsättningar som gäller för ett beslut om att 5 kap. 5 och 6 §§ lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar ska tillämpas i fråga om utlänningen gäller också för ett beslut i fråga om hemlig dataavläsning.

Ett tillstånd får beviljas endast om det finns synnerliga skäl och det är av betydelse för att

1. *klarlägga om* utlänningen tillhör eller verkar för en organisation eller grupp som planlägger eller förbereder brott enligt terroristbrottslagen (2022:666) eller om det finns en risk för att utlänningen kan komma att engagera sig i en sådan organisation eller grupp,

2. *klarlägga om* det finns risk för att utlänningen själv planlägger eller förbereder brott som avses i 1,

3. *klarlägga om det finns risk för att utlänningen själv eller tillsammans med andra medverkar i eller på annat sätt främjar ett allvarligt brott som rör Sveriges säkerhet, eller*

4. *kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.*

Ett tillstånd får inte avse rumsavlyssningsuppgifter. Ett tillstånd enligt fjärde stycket 4 får endast avse kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter.

I paragrafen anges vad som gäller för ett tillstånd till hemlig dataavläsning när det finns förhållanden som kan ligga till grund för ett beslut om hemliga tvångsmedel enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Fjärde stycket ändras på så sätt att en fjärde punkt läggs till. Genom tillägget utvidgas tillämpningsområdet för hemlig dataavläsning så att det även blir möjligt att använda tvångsmedlet i syfte att lokalisera en utlänning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Övriga ändringar i stycket är endast redaktionella.

I *femte stycket* införs en begränsning som innebär att hemlig dataavläsning som syftar till att lokalisera en utlänning som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet endast får avse kommunikationsövervakningsuppgifter och platsuppgifter.

12.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

9 kap.

29 c § Bestämmelserna i 29 b § gäller även när den som bedriver verksamhet som ska anmälas enligt 2 kap. 1 § lämnar ut uppgifter i fall som avses i 33 § första stycket 1 i) och l).

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om hur vissa uppgifter ska lämnas ut till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Paragrafen gäller när den som bedriver verksamhet som ska anmälas enligt 2 kap. 1 § lämnar ut uppgifter i fall som avses i 33 § första stycket 1 i) och l). Genom bestämmelsen utvidgas skyldigheterna enligt 29 b § till situationer när uppgifterna lämnas ut till Polismyndigheten i syfte att lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs att domen har vunnit laga kraft. Det saknar betydelse om begäran avser en påföljd som dömts ut i svensk domstol eller om den görs inom ramen för ett ärende inom det internationella rättsliga samarbetet. Skyldigheterna enligt 29 b § gäller även när Säkerhetspolisen begär ut uppgifter i syfte att lokalisera en utlänning som inte följer sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Skyldigheten i 29 b § innebär att utlämnandet ska göras utan dröjsmål och på ett sådant sätt att utlämnandet inte röjs. Uppgifterna ska även

ordnas och göras tillgängliga i ett format som gör att de enkelt kan tas om hand.

Skyldigheten att lämna ut uppgifter till myndigheterna regleras i 33 §, se författningskommentaren till den paragrafen.

33 § Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst och som har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 31 § första stycket ska på begäran lämna

1. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 till

a) en myndighet som i ett särskilt fall behöver en sådan uppgift för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932), om myndigheten bedömer att det kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan eller att det annars finns synnerliga skäl,

b) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för utredningen av en misstänkt överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordningen) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

c) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller någon av bestämmelserna i 4 a kap. 1–8 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster eller 1 kap. 5 § eller 4 kap. 7, 8, 9, 10, 11 eller 14 § lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter,

d) Konsumentombudsmannen, om ombudsmannen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden eller marknadsföringslagen (2008:486), när det är fråga om en misstänkt överträdelse av unionslagstiftning som skyddar konsumenternas intressen enligt bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004,

e) Konsumentverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (2019:59) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning,

f) Kronofogdemyndigheten, om myndigheten behöver uppgiften i exekutiv verksamhet och myndigheten bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende,

g) Läkemedelsverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller bestämmelserna om marknadsföring i 12 kap. läkemedelslagen (2015:315),

h) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med underrättelse, efterforskning eller identifiering vid olyckor eller dödsfall eller för att myndigheten ska kunna fullgöra en uppgift som avses i 12 § polislagen (1984:387),

i) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden,

j) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

k) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481), och

1) Säkerhetspolisen, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar,

2. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 och som gäller brottslig verksamhet eller misstanke om brott till Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Åklagarmyndigheten eller någon annan myndighet som ska ingripa mot brottet eller den brottsliga verksamheten,

3. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 till en regional alarmeringscentral som avses i lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler,

4. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 samt uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits till Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med efterforskning av personer som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan antas att det då fanns eller fortfarande finns fara för deras liv eller allvarlig risk för deras hälsa, och

5. en uppgift som avses i 31 § första stycket 3 om vilka övriga tillhandahållare av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster som har deltagit vid överföringen av ett meddelande som omfattas av ett föreläggande enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken att bevara en viss lagrad uppgift till den myndighet som meddelat föreläggandet.

Ersättning för att lämna ut andra uppgifter enligt första stycket 3 än lokaliseringssuppgifter ska vara skäligen med hänsyn till kostnaderna för utlämnandet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en skyldighet för den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst att på begäran lämna ut vissa uppgifter som enligt 31 § första stycket omfattas av tystnadsplikt. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Genom tillägg i *första stycket 1* införs en skyldighet att till Polismyndigheten lämna ut uppgift om abonnemang om myndigheten bedömer att uppgiften behövs för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse, rättspsykiatrisk vård eller sluten ungdomsvård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs att domen i fråga har vunnit laga kraft. Det införs vidare en skyldighet att till Säkerhetspolisen lämna ut uppgift om abonnemang som behövs för att kunna lokalisera en utlänning som inte fullföljer sin anmälningsskyldighet enligt lagen om särskild kontroll av vissa utlännningar. Bestämmelserna om krav vid utlämnande i 29 b § gäller även vid utlämnande enligt denna paragraf, se 29 c § och författningskommentaren till den paragrafen. Ersättning för utlämnande av uppgifterna regleras i 29 a §.

12.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar

5 kap.

5 § Om det finns särskilda skäl får ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller, om det är tillräckligt, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation meddelas enligt 27 kap. rättegångsbalken för ett sådant ändamål som avses i 3 § första stycket.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får också meddelas i syfte att kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet.

I fråga om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation gäller i övrigt 27 kap. rättegångsbalken. Det som sägs om den som är skäligen misstänkt ska då i stället avse utlänningen.

I paragrafen anges de närmare förutsättningarna för ett tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Andra stycket ändras på så sätt att hänvisningen till tredje punkten i 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken tas bort. Ändringen innebär att ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation även kan omfatta uppgifter om elektroniska meddelanden (27 kap. 19 § första stycket 1 rättegångsbalken) och s.k. masttömning (27 kap. 19 § första stycket 2 rättegångsbalken).

12.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:00) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

6 § Om det är fara i dröjsmål, får tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ges av åklagaren i avvaktan på rättsens beslut. Om åklagaren har gett ett sådant tillstånd gäller det som sägs i 27 kap. 21 a § andra och tredje styckena rättegångsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om åklagarens möjligheter att i vissa fall meddela interimistiska beslut om hemliga tvångsmedel och förfarandet när ett sådant beslut har meddelats. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Andra stycket utgår till följd av att möjligheten att använda hemlig dataavläsning tas bort.

10 § Åklagare får besluta att uppgifter som har kommit fram vid användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 3 § får användas för ett annat ändamål än det som har legat till grund för åtgärden.

Paragrafen reglerar hur överskottsinformation från hemliga tvångsmedel får användas. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Andra stycket utgår till följd av att möjligheten att använda hemlig dataavläsning tas bort.

13 § En underrättelse enligt 12 § ska innehålla uppgifter om vilket tvångsmedel som har använts och om tiden för åtgärden. Den som har varit utsatt för en åtgärd enligt denna lag ska få uppgift om vilken dom som har legat till grund för åtgärden. Den som inte är eller har varit eftersökt ska få uppgift om detta.

Vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska underrättelsen innehålla uppgift om vilket telefonnummer eller annan adress eller vilken elektronisk kommunikationsutrustning som åtgärden har avsett.

I paragrafen anges vad en underrättelse till enskild om användning av hemliga tvångsmedel ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Tredje stycket utgår till följd av att möjligheten att använda hemlig dataavläsning tas bort.